THE VIJNANA CHANDRIKA SERIES

(The Telugu Athenæum)

EDITOR :—K. V. LAKSHMANA RAO, M. A.

1. The object of the series is to create a healthy prose literature in Telugu, consisting of books on 1. History, 2. Biography, 3. Science, and 4. Historical Romance. This series will also consist of adaptations of important English books such as Spencer's Education, Smiles' Self-Help, Character, Thrift, Blackies' Self-culture, etc.

2. As the books are intended for the education of the masses, they are issued at a cheap rate on Permanent Subscribers' System. Those who shall purchase the books already published to the value of Rs. 5 and promise to purchase those to be issued hereafter will be styled Permanent Subscribers.

3. Books in this series will be sold to the public at the rate of As. 6 per 100 printed pages, exclusive of postage while Permanent Subscribers will get the same books at the rate of As. 4 per 100 pages, including postage and V. P. charges.

4. Permanent Subscribers need not pay anything in advance except an entrance fee of As. 4. In case they do not buy past books, the entrance fee shall be Re. 1.

5. The subscribers shall get the books per V. P. P. as they are published.

6. Four books covering not more than 1600 pages in all will be published every year and as such Permanent Subscribers will not have to pay more than Rs. 4 per annum.

7. The beauty of the books is enhanced by the addition of illustrations, half-tone blocks, electros and nicely designed maps, at an enormous cost. This will be supplimented by a decent calico-binding.

8. Every Subscriber shall be given a number and in all communications he is requested to quote it.

APPLY TO :—DR. A. LAKSHMI PATHI, B. A., M. B & C. M.,
MANAGER, VIJNANA CHANDRIKA,
Chintadripet, Madras.

కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డి, ఎం.ఏ.

THE VIJNANA CHANDRIKA SERIES

EDITED BY

K. V. LAKSHMANA RAO, M. A.

Political Economy

With Special reference to Indian Conditions

First Part

BY

C. RAMALINGA REDDY, M. A. (Cantab)

Fellow of the Madras University and the author of 'Musalamma Maranam' (Poem) in Telugu

VOL. 1

Madras

THE VIJṆANA CHANDRIKA MANDALI

1913

శ్రీ విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల. ౨౧

అర్థశాస్త్రము

మొదటి భాగము

ఇయ్యది

కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డి చే

రచింపఁబడినది

“ శాస్త్రగతుల నెఱుఁగు కలిమియు జెప్పిన
నధికమతులు దాని నాదరింతు
రల్పభాగ్యబుద్ధు లగువారలకు నది
విరస కారణంబు వినుము వీర” (భాగవత

సంపుటము. ౧

చెన్నపట్టణము

జ్యోతిష్మతీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె

౧౯౧౩

వెల [illegible]

పీఠిక

ఈ గ్రంథములోని విశేషములు మూఁడు:—

మొదటిది:—

ఈ శాస్త్ర మంతయు హిందూదేశమునకుం జేరిన విషయములతో నెక్కువ సంబంధము గలిగి యుంట. ప్రకృతము మన విద్యాశాలలలో వాడఁబడు నర్థశాస్త్ర పుస్తకము లనేకములు విదేశవర్తమానములనే సూచించునవిగా నుండఁబట్టి మనవారికి ఐరోపా అమెరికా మొదలగు దేశములంగూర్చి తెలిసినంత తమదేశముంగూర్చి తెలియకుండుట యెంతయుఁ జింతనీయము మాత్రమేకాదు ఉత్పాతకరమును. ఎట్లన పాశ్చాత్త్యులసీమలలో మేలని ప్రసిద్ధికెక్కిన న్యాయములు రాజ్యతంత్రములు ఇత్యాదులు మనకును బనికి వచ్చు నని విచారణ చేయకయే భ్రమఁబొందుదురుగాన.

" ....తెలిసియుఁ
దెలియని నరుఁదెల్పఁ బ్రహ్మదేవుని వశమే"

అన్నట్లు ఈ స్వల్పజ్ఞానులకుఁ గర్వమెంత యని చెప్ప వచ్చును? పోనిండు! ఒకగర్వముమాత్రముతోఁ బోయిన మనకేమి కొదవ? వీరు వలదన్నను రాజకార్యములలో మంత్రాలోచన నిచ్చువారై దేశమునకుఁ గీడు దేరేని అదియే

మహాభాగ్యంబు ! చూడుఁడు. నిమ్మపండువంటి దేహచ్ఛాయ గల యొకస్త్రీ తన కనుగుణమైన రంగుగల యొక వలువ ధరించి యెంతయు రమణీయముగఁ గాన్పించిన నది కారణముగ నేరేడుపండును ధిక్కరించు మైచాయగలవనితయు నట్టి చీరయే తనకును గావలయు నని మూర్ఖతకుం జొచ్చి దాని ధరించిన నది యాకారమునకు మేలమా వికారమునకు మూలమా? యోజింపుఁడు. నిజమైన సాదృశ్యము లేదేని సమప్రవర్తన తగవుగాదు. కావున:—

రెండవది: —

పాశ్చాత్త్యులకు మనకును గల తారతమ్యము విశదీకరించుట యనివార్యకృత్యమాయెను. మఱియు శాస్త్రము యూరోపియనులే కృషిచేసిన దగుటను, అందలి న్యాయములు ముఖ్యముగా వారికే చెల్లునవిగను మనయందు నిర్బాధములు గాకయు నుంటఁబట్టియు, వ్యతిరేకముల నిర్ణయించుట మొదలగు శాస్త్రక్రియల నెరవేర్చుటకు సయితము ఈద్వివిధ నాగరికతలం బోల్చి చూచుట యవశ్యకార్యము.

మూఁడవది:—

మనస్సు, సంఘము, తత్త్వము, మతము, అర్థము చరిత్రము, ధర్మము, నీతి, రాజ్యపాలనము, వీనిని విచారించు శాస్త్రము లన్నియు నొండొంటితోఁ బెనగొని యుండునవి గాని భిన్నంబులుగావు. మఱి మనుష్యమహాశాస్త్రమునకు

సంగ్రాయములు. అంగములకు ప్రత్యేక జీవనముండునా? కన్ను, ముక్కు, మొగమును దేహముతోఁ గూడి యున్నంగాని స్వస్వానుగుణాగుణకృత్యంబులతోడ సమన్వయింపఁజాలవు. దేహపరిశీలన మేమాత్రముఁ జేయక నేత్రస్వభావమును గనుఁగొనవలయు నన్న నసాధ్యముగాదా? ఇఁక దేహపరిశీలన మన్న నేమి? సర్వాంగ సముదయ పరిశీలనమే కదా! కావున నేదైన నొకయంగముయొక్క తత్త్వము నిరూపింపఁజూచినను, దానికి తదితరాంగములతోఁగల సంబంధముల గమనించినంగాని కాదు. ఈ యుపమానముచే పరిస్ఫుటమైన సంగతి యే దనఁగా:—

అర్థశాస్త్రము అంగమువంటి దగుట సాంఘికమానసాది శాస్త్రములతోఁ గలసినట్లు వివరించినంగాని దాని లక్షణములు సంపూర్ణస్పష్టంబులు గావు.

అయిన నొకకష్టము. ఒక్కశాస్త్రమునే సాధింపవలయు నన్న నొకజన్మము చాలకయుండఁగా, ఎనిమిదితొమ్మిది శాస్త్రములం దారితేరినఁగాని యీసముదాయమందలి యేశాస్త్రము యొక్కయు స్వరూపము గోచరింప దన్న, నంతటి తపశ్శక్తి యీ యల్పాయుష్కులగు కలికాలజనంబులకు సంపాదింప సాధ్యమా? దీనికి సమాధానము:—

వైద్యులలో. కంటివైద్యమునం బ్రగల్భులైనవా రున్నారు గారా? వీరు దేహము నంతయు నెఱింగి తచ్చికిత్సయందుం

గుశలులై యును * నేత్రసంస్కారమునం దత్యంత పరిశ్రమచేసి యందు నిరర్గళసామర్థ్యులై పారంగతులో యనువాఱు కీర్తిం గడించినవారగుట నేత్రవైద్యు లని బిరుదు వహించిరిగాని, నేత్రవైద్యు లన్నంతమాత్రమున నేత్రములందప్పు నింకెవ్వియు నెఱుంగని వారనుట కేవలము తప్పు. అట్లే మనుష్యమహా శాస్త్రములం గూర్చియు. కాలము, బుద్ధిబలము, అభ్యాస శక్తి, యివి మితములుగాన మనుష్యశాస్త్రసమితి యందెల్ల సమానమును అసమానమును అగు పాండితిని సంపాదించుట యమానుషసాధ్యంబు. అయినను అన్నిటియందును ముఖ్యాంశముల నైనం గొంతవఱకు నెఱుంగమేని ఏభాగమునందును సిద్ధివడయుట దుస్తరము.

ఈ ముఖ్యాంశముల నైరోపాలోని విద్యార్థి బాహుళ్య మించుమించు చెఱింగియే యుండునుగాన వానిని ప్రతిగ్రంథము నందును జేర్ప నచ్చటివారి కనావశ్యకమును అసంభావ్యమును. మనలో నట్లు చేర్చుటనికి యుక్తముగా దని నా యభిప్రాయము. ఏలన, మనవారికి మనుజులయు, మనుజుల సంఘంబులయు జాత్యాదులయు లక్షణములు, గుణములు, చర్యలు, వీనిం గూర్చిన శాస్త్రములు పరస్పరభిన్నములు గావనుట కలలో నైన ప్రత్యక్షముగాని గుప్తవస్తువు. కావున నిచ్చట నీశాస్త్రముల నైక్యముం జూపు ప్రశంసలను లుప్తము చేయఁగాదు. మఱి చేయరాదును. ఎందులకన్న ఈ యజ్ఞాన మనేకానర్థము

లకు హేతువు. దేశభక్తి లేక మూఢభక్తి యుండుట, వర్ణాది దురాచారములు, మొదలైన కాలసర్పములం బోలిన నపకార హేతువులకుఁ బుట్టవంటిది. మతములు, ధర్మములు, దేవదత్తము లనుట యీదేశమున దట్టముగ నిండియుండు భ్రాంతి! అవన్నియు నుదరదత్తములే యనుట నివేదింపఁదగిన యాధునిక సిద్ధాంతములలో నొకటి. అట్లగుట నియ్యది యనర్థశాస్త్రంబుగా, గొందఱికిం దోఁచుఁగాఁబోలు.

నేను చారిత్రము, తత్త్వశాస్త్రము, ఈ రెంటియందుఁ గొంతకుఁ గొంత శిక్షనంది యున్నాఁడను. చారిత్రమునకు సంబంధించినవి:—దేశచరిత్రములు, రాజ్యాంగ నిర్మాణము, రాజనీతి, అర్థశాస్త్రము ఇత్యాదులు. తత్త్వమునకుం జేరిన యవి:—తర్కము, (లాజిక్), నీతి, మనశ్శాస్త్రము, సంఘశాస్త్రము, సదసద్విచారము ఇత్యాదులు. వీనియందెక్కువ నాకుఁ దెలియదు. కాని సామాన్యములైన ముఖ్యాంశముల నిసుమంత నేర్చితి. కావుననే ప్రకృతము మనుష్య సంబంధి శాస్త్రముల యన్యోన్యత సూచనగాఁ దెలుప నుద్యమించి యుంటిని. ఆయుద్యమము కొనసాగెనో లేదో నిర్ణయించు భారము మీయది. ఆమూలాగ్రంబుగ వ్యాఖ్యానంబొనరింపఁ జాలితి నను నహంభావము గొన్నవాఁడఁగానని నావిన్నపము. సంఘమనశ్శాస్త్రాది తత్త్వంబుల వాసన యేమాత్రమును లేని

వాఁడు చరిత్రశాస్త్రములను సయితము చక్కఁగా గ్రహింపఁ జాలఁడనుట నిక్కము.

ఏదైన నొకభాగము నెఱుంగఁగోరిన నయ్యది వేనియందుఁ జేరియున్నదో వానిని గూర్చియు విచారణ శుద్ధముగఁ జేయకుండుటకుఁగాదు. అయినను అన్నింటియందును సంపూర్ణ జ్ఞానము వడయఁజూచుట పిచ్చితలంపు గావున శాస్త్రములు స్వభావమున భిన్నములు గాకయున్నను భిన్నము లని భావించి కొన్నిటిలో సాధారణమైన జ్ఞానమును, మనకు నభిరుచి గల యొకటి రెంటి నగాధమైన ప్రజ్ఞయు గడింపనెత్నించుట కర్తవ్యము. శాస్త్రములు ప్రత్యేకములు చేయఁబడుటకు మనుష్యుల యల్పకాలజీవిత్వమును, బలహీనతయును, గారణములు. సర్వశక్తి సమేతులమైయున్న మనమందఱము సర్వజ్ఞులైన భగవంతులమైయే యుందుము. అప్పుడు సామాన్యజ్ఞానము సర్వజ్ఞానము అను భేదమే లేకపోవును. కాఁబట్టి మనుష్య శాస్త్రములు మనసౌలభ్యమునకై స్వరూపమున ప్రత్యేకితములు గాని స్వభావముచే ప్రత్యేకితములు గావనుట గ్రాహ్యంబు. వస్తుభేదము లేదు. మూర్తిభేదమును మాత్రము కల్పించుకొంటిమి.

ఈయైక్యమును శక్తికొలఁదిఁ బ్రకటించి యున్నాను. సమగ్రముగఁ బ్రకటింప లేదనుట నేనెఱుఁగుదు. ఈచిల్లర బల్లర బేరము మా కెందున కందురేమో! ఏమో యీవిషయములో

నిదివఱకుఁ బ్రవేశము లేనివారి కది కొంతమాత్రమైన నబ్బెనేని, ఇంక ముందు వ్రాయు శాస్త్రకారులు దీని నాధారముగాఁ గొని రెండువిధముల మనకు మేలుసేతు రను నాస గొని యున్నాఁడ. ఏమన ఒకటి ఈశాస్త్రములయొక్క సమన్వయము నిఖిల నిదర్శనవ్యాఖ్యానములతోఁ జూపి అప్రతిహతముగఁ బ్రకటించుట. రెండవది ఎల్లను సామాన్యాంశములఁ గొంత వఱకును మనచదువరు లెఱిఁగి యున్నారని యీవిషయము పొంతఁబోక ఐరోపాలోని సిద్ధాంతులట్లు తమతమ ప్రత్యేకశాస్త్రములయందే శ్రద్ధగొని సమగ్రకృషి చేయుట. మద్విరచితంబగు నీశాస్త్రంబు మనకు నూతనముగాన తదితరశాస్త్రంబులతోడి పొత్తు గలుపకున్న నర్థము తేట తెల్లంబుగాదు. ఇయ్యది యిమ్మహాతత్త్వ మంజిలిలో బాలబోధ వంటిది గాని ప్రౌఢ గ్రంథంబు గాదు.

ఈశాస్త్రమును సంఘాదిశాస్త్రసంబంధిగా విమర్శించుటలో మార్గదర్శకులును గురుప్రాయులు నైనవారు "జాన్ స్టూవర్టు మిల్లు" అను కీర్తిశేషులైన మహనీయ విద్వాంసులు. ఇంత చాలును. ఇంక నేను జదివిన గ్రంథముల తత్కర్తల నామముల నన్నింటి నిట పొందింపనేల? అవియొక యర్థముగాని యుపనిషత్తులుగా మనవారి చెవులలో శబ్దించుఁగదా! అందును నీగ్రంథము ముఖ్యముగా నింగ్లీషు రాని వారి కొఱకు వ్రాయఁబడినది. నోటికి నందని చెవికిఁ దాఁకని పేరులం బ్రయోగించి

వారిని భయపఱుచుటకు నాకిష్టము లేదు. ఇంగ్లీషు తెలియని వారికిని లఘువుగ గ్రాహ్యమగు నట్లు నాచేనైనంత చేసితి. ఇంకను దుర్గమములగు ప్రదేశములున్న నిఁకముందు తరుణమబ్బెనేని వానిని చదరము సేయుటకు విధేయుఁడనై యున్నాఁడను.

ఈపుస్తకములోని పటములు గణితశాస్త్రానుసారముగ దీర్పఁబడినవి కావు. శాస్త్రసమ్మతములు సామాన్యజన వేద్యములు గాకుండు నను శంకం జేసియు, నాయొక్క రచితములు అశాస్త్రీయములైనను విషయవైశద్యమునకు ననుకూలములని నాకుం దోచినందునను, వాని నిట బొందింప నుత్సహించితినేకాని, సాహసము సర్వవిధముల మంచిదని కాదు.

ఈకృతిని రచింపవలయునను ఉద్దేశమాత్ర మున్నకాలములో మనుస్మృతి, కామందకి, చాణక్యార్థశాస్త్రము, విజ్ఞానేశ్వరీయము మున్నగు గ్రంథములఁ జదివితిఁగాని వానివలన నాకుఁగలిగిన లాభ మత్యల్పము. అయినను భాషావైశద్యమును పరిభాషాసూచక సందర్భములును లభింపక పోలేదు గాన వానికై వినియోగింపఁబడిన శ్రమ మొత్తముమీఁద సార్థకమే.

మన ధర్మశాస్త్రములలో ధర్మమెంత సున్నయో యర్థశాస్త్రములలో నర్థతత్త్వ విచారణ యంత సున్న యనిన పాపమెవరికిని రాఁబోదు! అయిన నర్థతత్త్వవిచారణ లేకున్న

ను, పూర్వకాలమున హిందూదేశమున ప్రబలియుండిన వర్తకములు, శిల్పములు, వ్యావహారిక శాసనములు, రాజులు ప్రజల నోరు గొట్టి ద్రవ్యముల దోచుకొను పద్ధతులు, వీనిం గూర్చిన యుపన్యాసము లెన్నియోకలవు గాన నవి మనవారు తప్పక చదువఁదగినవి. ఇఁకముందు ప్రచురింపఁబడు సంపుటములలో నీసంగతు లనేకములు పొందింతు నని తోఁచెడిని

ఈగ్రంథమెన్ని సంపుటములలో నెన్నఁడు ముగియనున్నదో యీశ్వరునకే యెఱుక! విషయమెన్ని విధములఁ బెఱుగునో యన్ని విధములఁ దుదదాఁకు వఱకును విచారమును బోనిచ్చుట నామతము. కావున నేనెంత వ్రాయుదునో యేమి వ్రాయుదునో ముందుగాఁ దెల్పుమన్న మూగవేసము దాల్పవలసినదే. ఇట్లగుట మీయొక్క క్షమాపణ మిక్కిలి విధేయతమై నాశించువాఁడ. వేఁడువాఁడ. నమ్మి నిరీక్షించువాఁడ.

ఈగ్రంథరచనకు నన్నుం బ్రేరేపించుటయ కాదు నిర్బంధముంగూడఁ జేసినవారగుట విజ్ఞానచంద్రికామండలీకార్య నిర్వాహకులు నాకు నెంతయు మాననీయులు.

ఉ. శ్రీమ దనంత కృష్ణులు, విశేషగుణాఢ్యులు, సంస్కృతాంధ్ర భా
షామహనీయ విద్యల విశారద భావులు నాకుఁ దోడు గాఁ
బ్రేమ సహా గౌరవంబు మెయి పెక్కువిధంబుల నిల్చి సేయ నే
నోమితిఁ గాక లేని యెడ నోర్వఁగ నేర్తునె కార్యభారముం.

విజ్ఞానచంద్రికామండలివారి ప్రోత్సాహముచే నీ గ్రంథము జననమంది దీర్ఘాయురారోగ్యములం గోరి ఆంధ్రమహాజనుల కరుణాసుధారసదృష్టి నాశ్రయించుచున్నది.

శ్రీ మహారాజుగారి కాలేజి
మైసూరు
1913 వ సం. జనవరి.

ఇట్లు
విధేయుఁడు.
కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డి

అంకితము

ఆత్మగతము

క॥ అస్మత్ప్రియసఖి—
సస్మేర ముఖేందు బింబ సముద్గత జ్యో
భస్మిత శోకాంధ తమస,
విస్మయ గుణధామ, మనసు వెడలునె యెపుడున్?

సీ॥ తనకీర్తి భూ నభోంతరముల నిరసించి
చిఱునవ్వులై తన్నె చేరికొలువఁ
దన భావనాప్రభల్ ఘనవీధిఁ గర్జించి
కలికి మాడ్కుల మెఱుంగులుగఁ బర్వఁ
దనమనోహరతచంద్రజ్యోత్స్నలకుఁ బోక
నడకలసొగసులో నడఁగియాడఁ
దనమార్దవము చిగుళ్ళను బువ్వులను ద్రోచి
పలుకులతీపిలోఁ గలసిమెలఁగ
నాత్మదేహమ్మునకు దేహమాత్మ కమరి
నట్లు, సుగుణము లవతార మందినట్లు
భాసురాకార సుందరవర్తనములఁ
గనుల మనసును జొక్కించు కాంతఁ దలఁతు.

గీ॥ నిండు హృదయంబులో మహోద్దండ వృత్తిఁ
గాంతు సేసిన యది పండు గాక పోయెఁ;
గాల చూళన్ను ద్రుంచె; నింకం ద్వరను ని
రాశ కాలంబుఁ ద్రుంచిన, నదియ సుఖము.

గీ॥ కనులు మూయునంతఁ గలలును, గలలలో
భవ దుదార మూర్తి వచ్చి నిలుచుఁ;
గనులు దీర్ఘనిద్రఁ గప్పంగఁ బడిన ని
న్ననవరతముఁ జూడ నాసె చెపుమ.

శా॥ పోయెన్ గాలము; ప్రాయమున్ గడిచె; నింపుం బెంపులున్ ద్రుంగె; మి
థ్యాయత్నంబులె కాని మన్మనమునం దత్యంతమౌ మక్కువన్
బాయంజాలక నిల్పియున్న తమి సాఫల్యత్వముం జెందదే,
దాయుగ్వృద్ధి యిఁకేల నాకుఁ; జనరాదా వేగ నా ప్రాణమా.

శా॥ చానా! నిన్నుఁ దలంచి సంతతము నే సంతాపముం జెంది, మ
త్ప్రాణంబైన నొసంగి నీకు శుభముల్ భద్రంబు సేకూర్చి, నా
నా నవ్యోరు విలాస సంచయములన్ రాగంబునం దేల్ప నెం
తో నాకుండెను; కాలసంఘటన మయ్యో! యిట్టు లాయెంగదే.

చ॥ ఇఁక నొక జన్మమం దయిన నీశ్వరు సత్కృపచే భవద్గుణ
ప్రకటసమాన భాసుర శుభంబుఁ బదంబును జెందు దమ్మ; నీ
యకుటిలవృత్తికిం దగిన యార్యులు మిత్రులు బంధులౌదు, నీ
సకలము మెచ్చ శాశ్వత యశస్సు ధరింతు వటంచుఁ గోరెదన్.

క॥ మృదుమధుర పదఫలాస్పద
సదారుణ నవసుమ వాక్ప్రశస్తను, దర శా
రద చంద్రికా సమాన వి
శద దరహాసామలార్యచరిత, మఱతు నే.

గీ॥ నేత్ర మర విప్పఁ జేయు స్వమిత్రుసహజ
చేష్టితమ్మునకుఁ గోపంబు సిగ్గు వగపుఁ
బెరయ, సౌరభోచ్ఛ్వాసంబు నరుణముఖము
మంచు కన్నీళ్ళునై తలవంచి నిలుచు
కమల మొకటియ నీదు ముగ్ధతకుసాటి.

గీ॥ మెఱుంగుదీంగెల సరిగెల మెఱయు మొగిలు
చీర యొడలుగప్పంగ గురుల్ జీరువార
ఘననినాదముల్ కంకణ క్వాణములుగ
నలరియాకాశలక్ష్మి నీళ్లాడుఋతువ
నీవివిధ విలాసంబుల నెఱప నేర్చు.

సీ: కల్లోలమాలికా కరములవీచుచు
నెలుగెత్తి పిలిచెదు జలధినుండి
నిండార నెఱపిన పండువెన్నెలడాంగి
నవ్వుదు నాలోడ నభమునుండి
గుసగుసల్ వోవుదు కోర్కెమై సురభిశీ
తలమంద మారుతావళుల నుండి
తేనెలందావుల జాంగుబువుల హి
మాంశులుర్లంగ జూచె దవనినుండి
ఛటఛటార్చిరాజి ప్రస్ఫుటము గాంగ
సనుచితము సేయం గోపింతు వహ్నినుండి
సకలభూత మయాకార సారమహిమ
నీవు లేకయు నాకు నున్నావెపుడును.

అర్థశాస్త్ర ప్రశంస

మ॥ అనుభావ్యస్ఫుర దర్థయుక్తము, మహా హంకార వైరిప్రదా
రణ విద్యావిభవంబు, మూఢమతశాస్త్రధ్వంస సంచారభీ
షణ, మింద్యాజన సంతతాభ్యుదయ విజ్ఞాన ప్రచంద్రోదయం,
బనివార్య ప్రతిభావిలాస, మతిసేవ్యం బార్యసంఘంబులకున్.

శా॥ సద్వంద్యంబు, సమస్తరాజ్యవినుత స్ఫారప్రభావంబు, వి
ద్వద్వర్యోద్భవ, ముద్ధరస్థితి కళాప్రావీణ్యతాఖండ సం
పద్వేదం, బనిరోధ్య భారతహిత ప్రారంభ మీ శాస్త్ర; మీ
రుద్వేగాత్ములరై పఠింప జనిలోద్యోగోగ్రులం జేయదే.

విషయసూచిక

వాంఛాకాండము

మొదటి ప్రకరణము

రెండవ ప్రకరణము

మూఁడవ ప్రకరణము.

నాల్గవ ప్రకరణము

మూల్యలక్షణము

అయిదవ ప్రకరణము

వాంఛలకును, యత్నములకును నుండు సంబంధములు

ఆఱవ ప్రకరణము

ఏడవ ప్రకరణము

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

పదియవ ప్రకరణము

ఉత్పత్తికాండము : ప్రకృతి

పదునొకండవ ప్రకరణము

శ్రమవర్గు

పంద్రెండవ ప్రకరణము

మూలధనము, అనఁగా, పుంజీ

పదుమూఁడవ ప్రకరణము.

ఆర్థిక యుగములు

పదునాల్గవ ప్రకరణము
సమర్థత నతిశయింపఁజేయు మార్గములు

పదునైదవ ప్రకరణము

పదునాఱవ ప్రకరణము

కర్మకరుల శక్తియుక్తులు

ఉపోద్ఘాతము

ప్రవేశకము

అర్థశాస్త్రము పాశ్చాత్యదేశముల యందును క్రొత్తదిగ నెన్నఁబడుచున్నది. అట్లగుట దీనిని గూర్చి వ్రాయుటయనిన మాచదువరులకు బొత్తిగా దూర మగువిషయమును ప్రదర్శించుట యగును. కాని ఈశాస్త్రసాహాయ్యము లేక ప్రస్తుతకాలమున నాగరిక దేశముయొక్క జీవయాత్ర దుర్ఘటము. కాలమును స్థలమును అద్భుతవిధమున లోఁబఱుచుకొన గలుగు రైలుమార్గములును, మహానావలును, టెలిగ్రాఫు, టెలిఫోను మున్నగు వార్తావహ యంత్రములును ఇంకను రానున్న విమానజాలమును అన్నియును జేరి లోకము నంతటిని ఒక్క యింటివలె నొనర్చియున్నవి. అన్నవస్త్రాదులు సమృద్ధిగ సమకూర్చుకొని వన్నెకలిగి జీవింపవలెనని ఎల్లజాతులవారికిని ఆశపొడమినది. "ఆదేశము అర్థవంతమై సంపద్యుక్తమై నెగడుచున్నదే? మనదేశమేల ఇట్లు వలవంత లందుచుండవలెను? సాధ్యమైనచో ఈదుస్థితిని దొలఁగించుకొందము" అను తీర్మానము కొంచెము వెనుకఁబడియుండు ప్రతిదేశముయొక్క పుత్రుల ఎడను కానవచ్చుచున్నది. ఈతీర్మానము సఫలీకృతము చేసికొనుటకును నానాదేశముల యైశ్వర్యతారతమ్యంబు నెఱుంగుటకును మన మభివృద్ధి నొందుటకును అర్థశాస్త్రజ్ఞాన మవసరము.

గ్రంథకర్త

అట్లగుట నీయర్థ శాస్త్రమును మామండలికి వ్రాసి యిచ్చుట కంగీకరించి శ్రమపడి మనదేశముయొక్క ఉపయోగమునకయి స్వతంత్రగ్రంథమును

రచించి యిచ్చినందులకు మ॥ రా॥ రా॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారిని అభినందించుచున్నారము. జగమెఱిఁగిన బ్రాహ్మణునకు జందెమేల? వీరిని గుఱించి మేము పాఠకులకు తెలిపి చెప్పవలసినవసరమేలేదు. వీరు మానసిక సాంఘిక శాస్త్రములయందు ఈదేశమునందే గాక ఇంగ్లాండునందును కృషిచేసి జ్ఞానము సంపాదించి బహుసమర్థులయి బిరుదము లందినవారు. ఇంక వీరిభాషాపాండిత్యమును అసామాన్యము. వీరు తెలుఁగునను నుత్తమపరీక్షలలో నుత్తములుగ నుత్తీర్ణులైరని చెప్పి విరమించినం జాలును.

అర్థశాస్త్రభాగములు

లోకములోని సంపత్తంతయు అర్థమే. అర్థశాస్త్రమనునది లోకములో సంపత్తి ఎట్లు పుట్టునో ఎవరెవరు ఎట్లెట్లు దానిని అనుభవింతురో అట్టి అనుభవమునకు సాధనము లేవియో విశదముగా విమర్శించును. ఈ విషయములను బట్టియే అర్థశాస్త్రమున ముఖ్యభాగము లేర్పడియున్నవి. ఉత్పత్తి కాండమనునది సంపదయొక్క పుట్టుకనుగుఱించి చర్చించును. విభజనకాండము ఆ పుట్టిన సంపద ఎవరిని ఎంతవఱకు చెందునో విశదపఱచును. వినిమయకాండము సంపత్తును ఒకరినుండి ఒకరికి మార్చునట్టి సాధనములను గుఱించి బోధించును. ఉపభోగకాండము సంపత్తు అదే అర్థము ఎట్లు వినియోగపడునో తెలియఁజేయును.

అర్థము

అర్థమునకు కొన్ని గుణములు కలవు. ఉపయోగకరములును, పరిమితములును, మార్చుకొనఁబడఁగలవియు నగు వస్తువులు అర్థము. ఉ. భోజన పదార్థములు, ఇండ్లు, బండ్లు, వస్త్రములు మొ. ఈగుణములలో ఏదిలేకున్నను అది అర్థముకాదు. ఉ. గాలి పరిమితము కానందువల్లను, ధూళి ఉపయోగము కానందువల్లను బుద్ధి మార్చుకొనుటకు రానందువల్లను అర్థములు కావు.

అర్థమును ఉత్పత్తి చేసికొనుట అనఁగా మనుష్యునికి కావలసిన సామగ్రులను చేయుట. అతని ఆశలనంతములు. కావున చేయఁబడవలసిన సామగ్రుల సంఖ్యయు అనంతము.

శ్రమవిభాగము

ఒక్కఁడే క్షౌరము చేసికొనుటయు, బావి త్రవ్వుకొనుటయు, సాగు చేసికొనుటయు వస్త్రములు నేసికొనుటయు ఇల్లు గట్టుకొనుటయు పొసగదు. ఒక్కొక్కఁడొక్కొక్క సామగ్రిని అది పూర్తిచేయలేకున్న అందులో నొక భాగమును చేసి అది కావలసిన వారనేకులకు దాని నందించి వారినుండి తనకుఁ గావలసిన ఇతర సామగ్రులను సంపాదించు చున్నాఁడు. ఇట్లు శ్రమవిభాగము ఏర్పడుచున్నది. శ్రమవిభాగమువలన అభ్యాస మెక్కువయి చాతుర్యాభివృద్ధి యగుచున్నది. ఒక పనినుండి మఱియొక పనికి ఒకఁడే కర్మకరుఁడు మారవలసిన పని లేనందున కాలనష్టమును కష్టనష్టమును దక్కుటయే గాక పనులు సత్వరముగను నగును. శ్రమవిభాగము కాను కాను ఇప్పటి పాశ్చాత్య కర్మశాలలయందువలె ఒక్కవస్తువు తయారగుట యనిన వేనవేలు కోటానుకోటులు తయారగుట యగును. ఇంతేకాక శ్రమవిభాగముచే ఎవరిశక్తికి తగిన పని వారికి అలవడి సంఘీభావము కుదురుచున్నది.

అర్థశాస్త్రమున పాత్రలు

ఈ శ్రమవిభాగమువలననే సంఘమును ఇటీవలి అర్థశాస్త్రమును ఏర్పడినవని చెప్పవచ్చును. ఒక గుండునూది మొనను తన జీవితకాల మంతయు తట్టివిడుచుచుండు కర్మకరుఁడును, ఇట్టి కర్మకరులను పదివేలమందిని చేర్చి పని తీసికొని లాభము సంపాదించుచుండు కర్తయు, పని జరుగుచుండునపుడు ఇందఱను పోషించుటకు ఇతనికి కావలసిన మూలధనమును సేకరించి పెట్టుకొని యుండు సాహుకారియు అథవా బ్యాంకులును, అందఱకును అన్నము పెట్టు ప్రకృతి శక్తులును అనఁగా భూమి మున్నగునవియును, సామగ్రుల నిక్కడనుండి యక్కడికి మార్చుచు కావలసినవారికి కావలసినవి అందఁజేయు వర్తకులును వ్యాపార సంఘములును, భూమిని ప్రజలను ఒక్కటిగఁ జేర్చి కలహము లేకుండ దీర్చి వీరిలో వ్యవహారములకు వలసిన వినిమయ సాధనమగు అనఁగా సామగ్రులను సులభముగా మార్చుకొనుటకు సాధనమగు నాణెములను నియమించి చెలఁగు ప్రభుత్వములును అర్థశాస్త్రమునందు పాత్రములు.

4

సిద్ధాంతములు

ఈపాత్రములకు గల పరస్పర సంబంధములను ప్రదర్శించుటయే అర్థశాస్త్రపుఁ బని. వీనిలో ముఖ్యము మనస్సుగల నరుఁడగుటవలనను, మనస్సు యొక్క తత్త్వము ఇదమిద్ధమని ఎప్పుడును నిర్ణయింప రానందునను ఈఅర్థశాస్త్ర సిద్ధాంతములలోఁ గొన్ని ఆయాసందర్భములను బట్టి నిర్ణయించుకొన వలసినవి యుండును.

ఉత్పత్తి

బ్రహ్మ సృష్టించునట్లు మనము క్రొత్త సామగ్రులను సృజించుట లేదు. మనచేయఁబడెల్లయు, ఏమన ప్రకృతిలోనుండు వస్తువులను గొని స్థలరూపములను మార్చి సామగ్రు లొనర్చుకొందుము. ఈ. విత్తులను, ఎరువును, నీటిని చేర్చి వరిని సంపాదింతుము. ప్రత్తిని పనిచేసి వస్త్రములుగ మార్చుకొనెదము. ఇట్లగుట ఉత్పత్తికి మూలాధారములు మనము చేయుపని, ప్రకృతి అనఁగా భూమి మొదలుగాఁగల స్వభావసిద్ధ నిర్మాణములు. అయిన మనము పని చేయవలయు ననిన ఇచ్ఛమాత్రమున పని గాదు. మనకు తదర్థమయి పెట్టుబడి భోజనాదుల రూపమునను కర్మాగారాదుల రూపమ్మునను అవసరము. ఈ పెట్టుబడినే అర్థశాస్త్రమున మూలధనము, ఫుంజీ అను నామములచే వ్యవహరింతుము. అప్పటికప్పుడు వ్యయమయిపోవు భోజనాదులవంటి మూలధనము చలము, కర్మాగారములవలె బహుకాల ముపయోగపడు మూలధనము స్థిరము అనఁబడుచున్నవి. మూలధనము మొదట ఎట్లు ఏర్పడె ననుటను గురించి మనము తర్కింప నిట నవసరము లేదు. కాని ఒక్క విషయము మాత్రము చెప్పనగు. మూలధనమును బుద్ధియు, రెండును చేరి ఆర్థికలోకము నందలి అవికశితావస్థల నన్నిటిని బుట్టించినవి.

. విభజనము - ఉపభోగము

ఉత్పత్తికి మూలాధారములగు ప్రకృతి, పని[1], మూలధనము ఇవి మూఁటికిని ఉత్పత్తియందు భాగము కలదని వేరె చెప్పఁబనిలేదు.

---

1. దీనినే అర్థశాస్త్రమున 'శ్రమ' యందుము.

దేశమును ఉత్పాతములనుండి రక్షించియు ఇతరవిధములను ఉత్పత్తుల సృష్టికి తోడ్పడుచుండు ప్రభుత్వములకును ఉత్పత్తియందుభాగముకలదు. ప్రకృతి, శ్రమ, మూలధనము, ప్రభుత్వము వీనికి ఉత్పత్తులందుగల భాగములకు వరుసగ గుత్త కూలి, వడ్డి, పన్ను అను పేళ్ళు.

వినిమయము

ఆశలుమిక్కిలి పరిమితములయి ఉత్పత్తులసంఖ్యయు స్వల్పమయి వ్యవహారాదులు ప్రబలకయుండు అనాగరికసంఘములయందు ఉత్పత్తిని పంచుకొనుట సాధ్యముకానోపు. నాగరికము హెచ్చి ఆశలుఅనంతములయి ఉత్పత్తులు లెక్కకు మీరిన వెంటనే ఉత్పత్తులను మార్చుకొనుటకు వీలు పడక నాణెరూప మగు ద్రవ్యమను మధ్యవర్తి యవసర మగుచున్నది. ఈనాణెములను నిర్మించువారు నిర్ణయించువారును ఎల్లెడలను ప్రభుత్వము వారగుచున్నారు. ప్రభుత్వములెల్లయు దైవికములు కావుగదా. కావున నాణెములవలన అర్థశాస్త్రమున ననేకాఖ్యానములు వెలువడియున్నవి.

నాణెములువచ్చి వినిమయము అనగా సామగ్రుల మార్చుకొనుట హెచ్చినకొలదిని లోకమంతయు ఒక్కటే ఇల్లగుపగిది వ్యాపారము విజృంభించినది. ఈవ్యాపారము వలన నానాదేశములకు నుండవలసిన పరస్పరసంబంధములు తేలవలసి వచ్చినది. లోకవ్యాపారమున మనదేశము నిలచునా క్రుంగునో యను భయము ప్రతిదేశమునకును పొడకట్టమొదలిడి దానివలన నిర్బంధవ్యాపారము అనిర్బంధ వ్యాపారము మొదలగు ఆఖ్యానములును వ్యాపార చట్టములును చిహ్నములును బయలుదేరినవి. ఇవి ఎల్లయు అర్థశాస్త్రాంతర్గతములే.

ఉపాఖ్యానములు

చెట్లునఱకు కూలివాడుమొదలు రాజ్యతంత్రమును నడపు మంత్రిపుంగవునివఱకు అందఱు చేయుపనికిని శ్రమయనియే పేరు. కాని ప్రజ్ఞా

వంతులగు కొందఱు అంతయెక్కువగ జ్ఞానసంపాదనముచేయని పెక్కురను లోఁబఱచుకొని మొదట మొదట సాహసములఁ జేతురు. పెక్కురును జ్ఞానవంతు లయిన గోడనే 'ఈ పెక్కురకును 'ఆకొందఱకును ఘర్షణకెప్పుడు. ఇదియే పాశ్చాత్యదేశముల సంభవించియున్నది. ప్రకృతిని లోఁబఱచుకొని మూలధనమును చేర్చుకొనిన ప్రజ్ఞావంతులగు కర్తలు కర్మకరులచేత (అనఁగా సాధారణపు కూలివారిచేత) పనులచేయించుకొని కోటీశ్వరులయియున్నారు. కర్మకరులును రానురాను ఎక్కుడుజ్ఞానవంతులగుచు వచ్చుచుండుటచేత కర్తలతో తమ్ములనుపోల్చుకొని వారిని ప్రతిఘటించుచున్నారు. ఇట్లు కర్తలకును కర్మకరులకును పొడసూపిన పోట్లాటలవలన కూలిసంఘములు, వీనిమీఁద నాధారపడియుండు 'సిండికలిజము' అనునూతన తత్త్వము, సంభూయ సముత్థానసభలు, సమష్టివాదములు వెలువడినవి.

విజ్ఞాపనము

ఈసంపుటమునను ముందుసంపుటములయందును మాగ్రంథకర్తగారు ఈవిషయముల నన్నిటిని మానసికాదిశాస్త్రములతో సమన్వయముచేసి, అర్థశాస్త్రముగ రచించుచున్నారు. అభిప్రాయములనెన్నియేని భేదములుండుట ఈశాస్త్రమున వింతగాదు. కావున అట్టి భేదములను పాటింపక వాచకప్రపంచ మీ గ్రంథమును పఠించి శ్రేయస్సునందుదురుగాత !

సహాయసంపాదకుఁడు

అర్థశాస్త్రము.

వాంఛాకాండము.

మొదటి ప్రకరణము.

అర్థాభ్యుదయమునకు ధర్మప్రవర్తన ఆధారము.

గీ. జరయు మృతియులేని జనునట్లు ప్రాజ్ఞుండు
ధనము విద్యఁ గూర్పదలఁప వలయు
ధర్మ మాచరింపఁ దగు మృత్యుచేఁ దల
పట్టి యీడ్వఁ బడిన వాఁడువోలె.— చిన్నయ్యసూరి

హిందువుల మగు మనయొక్క శాస్త్రములు వేయితలల సర్పములవంటివి. అనఁగా నవి యేవిషయమును గుఱించియైనను నొకమాటగఁ బల్కుటలేదు. మఱియేమన్ననో పరస్పరవిరుద్ధము లగు విషఘోషలుచేయుచు నల్పబుద్ధులగు వినువారి మనస్సులకు భ్రమఁగల్పించునవిగా నున్నవి. విమర్శనజ్ఞానములేని మూర్ఖులు కొందఱు సత్యాసత్య విచారణమునకుం బోరక ఇదియునిజమే, అదియునిజమే, ఇంకను ద్రోవఁబోవు వాఁడేమైనఁ జెప్పిన నదియునిజమే యనితలంచి మూఢభక్తి యను పంకమునఁ బొరలాడుచు నంతకే కృతార్థులమైతి మని

యెంచి తృప్తిఁజెందినవ్వారై తెలిసినవారు దమ్ముఁ జూచి నవ్వుచున్నారు గదా యేను శంకయు లేక కాలంబుగడుపుచున్నారు. ఇది యెంతయుఁ జింతనీయము. చూడుఁడు. జనసామాన్యముచే నైదవవేదమని ప్రమాణతమగ్రంథముగాఁ గొని యాడఁబడు మహాభారతములో అహింసా విషయక ప్రసంగము లనేకము లున్నవి. అందు కొన్నిచోట్ల హింసచెడ్డదనియు, మఱికొన్ని యెడల నదియంతగాఁ జింతింపవలసిన విషయముగాదనియు, వ్రాయఁబడి యున్నది. అట్లే అర్థంబును గూర్చియు. సృష్టికి జ్ఞానంబును, స్థితికి నర్థంబును, లయంబునకుఁ దమోగుణంబును ప్రధానంబు లని త్రిమూర్తులయుఁ దద్భార్యలయు నామ వ్యవహారంబులే చాటుచున్నవి గదా? ఈషణాత్రయంబులలో నొకటి యగుటచే ధనమునం దాసక్తితగదనియు, మఱియు నర్థంబు చతుర్విధపురుషార్థంబులం దొండగుట నవశ్యంబు గాంక్షింపఁ దగినదనియు నదేభారతమునఁ జెప్పఁబడి యున్నది. ఇం దేమాటనమ్మవలయు నేది విడువవలయును? ఇట్లొక విషయమే కాదు. అన్ని యెడలను మనశాస్త్రంబులలో నొకటి కొకటి సంబంధము లేని యిట్టి ప్రలాపములు పెక్కులుగలవు. కాన నాశాస్త్రవిచారణ యటుగట్టిపెట్టి మనుజులకు స్వతస్సిద్ధమగు బుద్ధి నుపయోగించి పురుషార్థములలో నెల్ల నిప్పటికి ముఖ్యమగు నర్థముయొక్క తత్త్వమును గ్రహించుట ప్రధాన కార్యంబు.

అర్థార్జనము సర్వపాతకంబులకును కారణభూతంబని యనేకులు నమ్మెదరు.అందులకు నిమిత్తరిబు లేకపోలేదు. అబద్ధములు చెప్పుట,దొంగతనమునకుఁ బూనుట, అన్నదమ్ములతోను బంధువులతోను గలహించుట మొదలగు చెడు కార్యములను మనుజుఁడవలంబించుట యర్థము నాసించియేకదా! నిజమేకాని మఱి ధనసంపాదనమునకు మంచిత్రోవలులేవా? చూడం బోయిన నీయాత్మేపణ ధనము నార్జించుట మాత్రమున కనసేల? ఇతర పురుషార్థము లన్నిటికిని జేయనచ్చును. మోసముచేసి విద్యను గడించు వారు లేరా? మనవారిలో వివాహకాలమున వేల కొలఁది దబ్బులలాడుట సదాచారములలో నొకటిగ నుండలేదా? అట్లగుట నెపంబుగ విద్యావివాహములు విసర్జనీయము లని వాదింపఁ గూడునా? ఇంచుకయాలోచించినచో,

"ఎద్దానిఁ జూడఁ బోయిన
నద్దానికి గీఁడు మేలు లమరియ యుండున్"

క్షేంతేకాదు. మొత్తముమీఁద ధర్మగుణము లెక్కువగనుండిననేగాని యెట్టివారును నైశ్వర్యవంతులు గానేరరు. సత్యము, ధైర్యము, దమము, దీర్ఘదర్శిత్వము ఇత్యాద్యుత్తమ గుణంబులు ఏదేశమున మిక్కుటముగ నుండునో యుండేగాని యితరరాజ్యంబులలో లక్ష్మి స్థిరముగ నెలకొనదు.

ఒకానొకఁడు తనునమ్మిన వానినోచెలికానినో భాగస్థునినో యేమరించి వానిసొత్తులు గ్రహించి యైశ్వర్యవంతుఁడౌ

కాఁగూడ దని యేమైన నడుగవచ్చును. ఇదియొక విధముగ నిజమేయైనను ఈరీతినే యొక దేశములోని జనులందఱు శ్రీమంతులగుదు రనుట యసంభవము. ఇందునకొక నిదర్శనము. గ్రామములలో రెడ్లు మొదలగు ప్రబలపురుషులు ఊరివారి హింసించి వారు కష్టించి గడించిన సొత్తుల నన్యాయముగ నాక్రమించుకొని ధనవంతులైనందుననే గ్రామమంతయు మంచిస్థితిలో కళగలిగి యున్నదని చెప్పవలనుపడునా? కాదు. అట్లే గ్రామములో నొకరిద్దఱు రెడ్లు ప్రబలస్థితిలో నుందురో యా యూరనుండు తక్కినకాఁపులు తినుటకుఁ గడ్డియైన లేని బీదలుగ నుందురనుట మన మెఱిఁగినదే గదా? ఈరీతి నొకరిద్దఱు గొప్పగా నున్నను మిగత జనసంఘమంతయు హీనదశకు వచ్చుననుట స్పష్టము. మఱియు సంఘము శిథిలమైనచో నేనాఁటికైన నాగొప్పవారికిని చేటుమూడుట నిశ్చయము. ఇదియును మన కనుభవమునకు వచ్చిన విషయమే. ఊరిలో పులిమాదిరినుండు రెడ్లు కాలక్రమమునఁ బోలీసు వారియొద్ద పిల్లులుగను, వకీళ్లయెదుట కుక్కలుగను, న్యాయాధీశుల సముఖమున నక్కలుగను ఉండుట ప్రసిద్ధాంశమే కదా?

మన గ్రామము లెట్లో దేశములు నట్లే. రాజులు పాదుషాలు నవాబులు మొదలగువారు స్వప్రయోజనపరులై జనుల సుఖదుఃఖంబుల గణింపక ఇచ్చవచ్చినట్లు ప్రవర్తించి మితిమీఱిన పన్నులువిధించి యన్యాయార్జితవిత్తంబుచే నుత్తములగు నగ

రులు సింహాసనములు నగలు చేయించి తామే భూలోక దేవేంద్రులమని విఱ్ఱవీఁగినందులకు ఫలము గాదా కపోయిరా? ప్రజలకు బలక్షయమగుడుఁ దమకు రాజ్యక్షయమునాయె. దేశమునకు దారిద్ర్యము గలుగుడుఁ దామును బరతంత్రవృత్తుల శరణమాశ్రయింప వలసినవారైరి.

క. ధనమునకై ధర్మము దెస
నవాదరముచేసె నేని నానృపతికిన
ద్ధనమును జెడు దుర్యశముం
బనుగొనుఁ దుదిదుర్గతియును బాటిలునసఘా.

అను భారతనీతికి ఇండియాదేశపు ప్రాచీనరాజుల చరిత్రంబులు విస్పష్ట ప్రమాణంబులు.'

కావున దారిద్ర్యమనునది సుగుణములవలనఁ గలుగు ఫలముగాదు. మఱి దుర్గుణముల ఫలమే. ఏదేశమున బీదతన మెక్కువగ నున్నదో యా దేశము జనుల దుర్మార్గావలంబనముననే యట్టి దశకు వచ్చెననుట నిర్వివాదాంశము. ఏమియు లేనివాఁడు తప్పుచేయఁ డనుట నిజమే కాని, తప్పుచేయనందున ఏమియు లేని వాఁడయ్యెననుట నిశ్చయముగాదు. బీదలు విధిలేక మంచివారుగా నుండిననుండవచ్చుఁగాని, అది కారణముగ మంచి వారెల్లరు బీదలుగానుండ వలయుననుట యసంబద్ధప్రలాపము. దీనినే మఱియొక రీతిని దృష్టాంతీకరింపవచ్చును. మంచిప్రాయ

మున బసవెద్దురీతిని వర్తించి వ్యాధిగ్రస్తుఁడై అన్నియు నుడిగి యొకఁడు, కాలక్షేపార్థము వేదాంత వాదంబులకుఁ దొడఁగి విభూతిధారణం బొనరించి నంతనే, బలహీనత సత్త్వవర్తనకు మూలాధార భూతం బని సిద్ధాంతముఁ జేయఁబూనుట హాస్యాస్పదముగదా? తొలుతినుండియు మంచిత్రోవనే యుండిన బలహీనత యేల సంభవించును?

ఈ హిందూదేశము తొలుత మంచిస్థితిలో నుండినది. **కాలక్రమేణ జాతిమతాదిభేదములు** ప్రబలమై, మూఢభక్తి దురాచారములు జనులబుద్ధిని మెండుగ నాక్రమించుటఁ జేసి, మన వారు పౌరుషము ఐకమత్యము పోఁగొట్టుకొన్నవారై, పరుల పాలై తమ సర్వస్వమునుఁ గోలుపోయి తుదకిట్లు నిరంతర దారిద్ర్యస్థితి ననుభవింప వలసివచ్చిరి. 'తమకంపు తమకింపు' అను సామెత ప్రకారము ఈదారిద్ర్యమే మిగుల గొప్పదశయనియు, మోక్షసాధనమున కెత్తిన యుపకరణ మనియుఁ బ్రసంగింపఁబూనిరి. 'తనకునందని ద్రాక్షపండ్లు పుల్లనివి' యని నక్క యనుకొన్న ప్రకారము ధనము నిష్ఫలమనియుఁ దదార్జనమునకై శ్రమపడుట యనంతములగు దుఃఖములకును పాపములకును గారణమనియు నట్లగుట నదివర్జనీయమనియు వాక్రుచ్చిరి. ఈ సిద్ధాంతములలో నొకింతయైన నిజము లేదనుటకు వారి వర్తనమును శాస్త్రములునే ప్రబలప్రమాణముగ నున్నవి. అదియెట్లనిన.—

దానము పుణ్యకర్మలలో నెల్ల నెత్తినదిగా వర్ణింపఁ బడినదిగదా? బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణలొసఁగి తృప్తులఁ గావించిన (ఇదియెవరిచేనైన నగునా!) తప్పక స్వర్గసిద్ధి యగునఁట! అవును గాని భూరియే లేనిది భూరిదక్షిణ లెట్లు! వనప్రతిష్ఠ, దేవాలయములు గట్టించుట, పెండ్లి లేనివారికిఁ బెండ్లిచేయుంచుట, పెండ్లియైనవారికి శాంతిప్రస్తుతము గావించుట మొదలగు ధర్మకార్యముల కన్నిటికిని ధనము లేకున్న సాగదుగదా! కావున ధనార్జనంబు కూడదనుట మూఢమతంబు. మఱియు సన్యాసము నవలంబించుట చాలగొప్పకార్యమందురే. సన్యసించుటయన నేమి? తనకుఁగల సమస్త పదార్థములను విసర్జించుట యని యర్థముగదా! ఏవస్తువు లేకున్న దేనిని విసర్జింపనగును? ఎట్లుచూచినను అర్థార్జనం బవశ్యకర్తవ్యంబు.

ఐరోపాదేశీయులింత ప్రబలస్థితిలో నుండుటకు వారి దుర్గుణములు చౌష్ట్యమును గారణములని తెలిసి తెలియని వారను కొనెదరు. ఇదియొంతమాత్రము నమ్మఁదగిన యూహ కాదు. వారిఘనతకు వారిసుగుణములే కారణములు. ఎట్లన్న మనదేశములో నంగడికిఁబోయి వస్తువులు కొనవలయునన్నచో నరగంట సేపు బేరమాడ వలసియుండును. ఇందుచేఁ గాలయాపన మగుటయే కాక నమ్మకముఁ జెడుచున్నది. ఇంగ్లీషువారి షాపులలో నెవరుపోయినను నికరమైన వెలయొకటే. కావున వారిలో కొనుట అమ్ముట యన బహుత్వరలో జరుగును. మన జనులు

రెండు బేరములు ముగించులోపల వారు నూరుమందితో వ్యాపారము జరుపఁగలరు.' మోసముఁజేసి యార్జించి యేదేశమువారును వృద్ధిఁజెందరని పూర్వమే నిర్ణయింపఁబడియె. చూడుఁడు! ఇంగ్లాండు దేశమెక్కడ, ఇండియా చీనా జపాన్ అనుదేశములెక్కడ! వారు తెల్లవారు, క్రైస్తవులు. వర్ణమతభాషాది విషయములలో మనకు వారికి నేలాటి సంబంధమును లేదు. ఇంగ్లాండియు వారు ప్రపంచమంతయు వ్యాపించిన బేహారము నడపెదరు. సత్యము లేనిది సర్వవ్యాపిత్వము సిద్ధించునా? యోజింపుడు. నేరుగా మాటలాడి బేరము చేయుటకు వీలు లేదుగదా? నేరు బేరము లేని వ్యాపారము నమ్మకము మీఁదఁగాక మఱెట్లు సమకూరును? యోగ్యత, న్యాయము, నాణెము ఇవి మొత్తము మీఁద ప్రసిద్ధములుగ నుండకుండిన నమ్మకము కలుగుట యెట్లు? చెడ్డనుండి మంచివచ్చుట దుర్లభము. మంచికి మంచియే కారణము. ఐరోపియనులు పరరాష్ట్రముల నన్యాయముగ నాక్రమించి తన్మూలమున ధనికులైరని కొందఱనెదరు కాని యదియు విచారించిచూచిన వారికి గౌరవావహమైన విషయమే కాని లజ్జాకరంబుగాదు. పరరాష్ట్రముల నాక్రమించుటకు వలయు సాధనములెవ్వి? వీరులైన భటులు, యుద్ధోపకరణములగు ఫిరంగులు మొదలగువాని తత్త్వము నెఱింగి నానాఁటికి వృద్ధిసేయు ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు, ముందు వెనుకలు విచారించి, సమయాసమయములు గుర్తింపనేర్చిన మంత్రులు, సీమాంతరములలో నెవరైనఁ

మొదటి ప్రకరణము.

గ్రొత్తగా నేదియైనఁ గనిపట్టిన దానిని గ్రహింప నుత్సాహము గల విద్యార్థులు, ఐకమత్యము స్థైర్యమును గల జనులును- ఇట్టి లక్షణములును, సాధనములును నుండినఁగాని పరరాజ్యములనోడించుటకు సాధ్యమగునా? కూపస్థమండూకములట్లు ఒక చోటికిని బోక నూతనవిషయములు గ్రహింపక, పెద్దలమార్గములోనే యుండెదమను మూర్ఖులు పెద్దలతోనే కలిసి కొందురుగాని యాలోకమునఁ దమకును దమ దేశమునకును కీర్తికరములగు పనులగావింపనేర్తురా? మఱియుఁ బూర్వము నిష్కారణముగ రాజసూయార్థము దిగ్విజయముఁ జేయవలయునను పేరఁ జుట్టుప్రక్కలనుండు చిన్నరాజులపై దండెత్తి వారి సంపదలను గొల్లఁగొట్టి తనుబొక్కసము నించుకొనుచుండిన యుధిష్ఠిరాదులను బొగడు మనము యూరోపియనుల నేటికి నిందింతుమో తెలియరాకున్నది. ఈర్ష్యచే మనకన్న నెక్కువగనుండువారిని దూషింపక, ఇది మనకర్మమని మిన్నకుండక, స్వప్రయత్నముచే వారివలె నౌన్నత్యము వహింపఁ జూచితిమేని అదియే మగతనము.

ధర్మమేజయమందురుగదా? కనుక జయముస్థిరముగ నుండుచోట ధర్మమున్నదనుట కేమి సందేహము? హిందూదేశమున జయమెన్నడో మాయమాయెను. ధర్మమంతకు మున్నే మాయమయి యుండును. కావున నర్థాభివృద్ధికి నాధారభూత

మగు ధర్మమును బునరుద్ధారణ మొనరించి యందు మూలమున జయము సంపాదింపఁ బ్రయత్నింప వలయును. *

ఈ ధర్మము నుద్ధరించుటకుఁ దగిన సుగుణము లెవ్వి యనిన—(౧) కాయకష్టము. (౨) యోగ్యత, నమ్మకము. ఇవి రెండును బరస్పర కారణములు. యోగ్యత లేని దేశములో నమ్మకముండదు. నమ్మకము లేనిచో యోగ్యత యుండియు ఫలము లేదు గాన యోగ్యతయు నుండదు. (3) ప్రకృతిశాస్త్ర విచారణము. నీటియావిరి, విద్యుచ్ఛక్తి, లోహములు గల చోటులు, వానిగుణంబులు, మొదలగు విషయంబుల నెంతో శ్రమకోర్చి పరిశీలించినందుననే యూరోపియనులు యంత్ర నిర్మాణమున నిపుణులై యపారమైన వ్యాపారమును నడపు శక్తిగలవారైరి. (౪) దీర్ఘదర్శిత్వము. అనఁగా ముందు విచారణ. ఇంగ్లాండు, అమెరికా దేశములలో ఇఁక నూరేండ్లకుఁగాని ఫలము నియ్యని గొప్ప గొప్పపనులలోను బ్రవేశింతురు. తమకు లాభము లేకున్నను బుత్రపౌత్రాదుల కైన మేలుకలిగినఁజాలు నని కష్టింతురు. అంతటి యోర్పు, జ్ఞానము, పరోపకారబుద్ధి, మనవారిలో నంతగాఁ గానరాదు (౫) ధైర్యము, కర్మలు, వాణిజ్యము, వీనిలో మూలధనము వినియోగింపవలసి యున్నది.

---

* ధర్మమనఁగా యదార్థధర్మముకాని వర్ణాచారములనఁబడు దప్పుత్రోవలుకావు. వీనింగూర్చిన చర్చకై అధికప్రకరణముం జూడుఁడు.

ఒకవేళ నష్టమువచ్చి యీధనము మునిఁగిపోయినను బోవును. ఖండితముగా లాభమే కలుగునను నిశ్చయమే కృషిలోను లేదు. అట్టిపనులకు ధైర్యములేనివారు, నెలనెలకు నియమముగ జీతము లభించుఁగాన తఱుచు రాజకీయోద్యోగముల నాసింతురు. ఇంగ్లాండులో పట్టపరీక్షలఁదేరిన విద్యావంతులుసైతము మనదేశములోబలె గుంపులు గుంపులుగా గవర్నమెంటుసేవలోఁజొరరు. అపాయమున్నను సంపాద్యము ఎక్కువ గావచ్చునను కోరికచే స్వతంత్రవ్యవహారవృత్తుల నవలంబింతురు.

ఈవిషయ మింక ముందును జర్చింపఁబడుఁగాన నిక్కడ నింకను విపులముగ వ్రాయ నవసరముగానము. ''ధర్మార్థంబులు పరస్పరహేతువులు'' అనుట యీప్రకరణముయొక్క ముఖ్యాంశము.

రెండవ ప్రకరణము.

వాంఛలు పురోవృద్ధికిఁ గారణములు కాన ననుగ్రహింపఁదగినవి.

" సొమ్ము గోరిన యంతనె సుఖము గలుగ
దది యుపార్జింపఁగా సిద్ధియగుట నిజమె?' —భారతము.

అర్థము తనంత ప్రత్యేకముగా మన కుపయోగమునకు వచ్చునట్టిదిగాదు. రూప్యములను వేచి తినువారెవ్వరును లేరు. ఇఁక ధనమువలని ప్రయోజన మేమన్న మనకు వలయు వస్తువులు కొనుట కనుకూలమైన సాధనముగనుంటయే. ధనముగాక తక్కిన వస్తువులుగూడఁదమంతఁ బ్రత్యేకముగ నుపయోగించునవి కావు. ఏపదార్థమైన నుపయోగపడవలె నన్న నందునకు కాంక్ష ముఖ్యమైన కారణము. చూడుఁడు! గ్రుడ్డివానికిఁ జిత్తరు వుపయోగించునా? చెవిటికి సంగీత మానందమిడునా? కనులులేనిచో సౌందర్యమును చెవులులేకున్న గానమును నెట్లు ప్రయోజకములో, యావిధమున నే మనుజునకు వాంఛలేకయుండిన నే వస్తువులును బనికిరావు. ఆఁకలిలేకున్న నన్న మెందులకు? మానంబు చేఁగాదె వస్త్రములకు విలువగలిగె? అలంకారాభిలాషయే కదా స్వర్ణాదివస్తువుల యుత్కృష్టతకుఁ గారణభూతము? నిష్కామియైనవానికి లోకమంతయు నిష్ప్రయోజనంబును

మూల్యశూన్యంబునై యుండును. అట్టివాఁడెట్టి పనినిఁ జేయఁ బూనఁడు. జడ పదార్థములకును వానికిని భేద మిసుమంతయుఁ గానరాదు. ఇట్టివార లేదేశమున నెక్కువగనుందురో యాదేశము బ్రాత్తిగా నశించి పోవుననుటకు సందియము లేదు. కామము లేనిది కార్యముగాని యర్థముగాని యుండదు. కార్యము లేనిది జీవయాత్ర నడువదు. సంపూర్ణ సన్యాసులకుఁ బరలోకమబ్బునో యబ్బదో కాని, యిహలోకచ్యుతి మాత్రము సత్యము. అట్టివారికి మోక్షంబు గలుగుననుటయు నమ్ముట కష్టముగ నున్నది. దేశమునకును జాతికిని గీడుగలుగఁ జేయు నిష్కామ్యతవలన తనకు మాత్రము మేలు కలుగు ననుట యత్యాశ్చర్యకరంబు.

"కేవల నిష్కృష్ణత మో
క్షావహ మగునేని గిరులు నవనీజములుఁ
భూవర! ముక్తిం బడయం
గావలవదె? యడవి నునికి కైవల్యదమే?" (భారతము)

అర్థాభివృద్ధిలేనిది దేశాభివృద్ధి కలుగదు. కోరికలు మున్ముందుగ వ్యాపింపవేని అర్థాభివృద్ధి యడెరసేరదు. ఈ న్యాయములను హిందూదేశచరిత్రము నుండియే విశదీకరింపవచ్చును.

(౧) హీనకులస్థులైన మాలమాదిగెలు, ఒకచింపిరిబట్ట, కొంచెమురాగి యంబలి, దొరకినఁ జాలునని తృప్తిఁజెందుటం జేసి, తరుణ మబ్బినను ఇంక నెక్కువ యేటికని పనిఁ జేయక

యూరకుందురు. ఇందుచే వారికి వృద్ధిలేక పోవుటయే కాదు. దినదినమునకు హైన్యస్థితికి కూడ వచ్చుచున్నారు.

(౨) మొత్తము మీఁద మనదేశస్థులు సోమరిపోతులు. ఇందునకుఁ గారణమ్ములు రెండు కలవు. అందు మొదటిది, మనపూర్వులుపోయినత్రోవనే పోవలయుననియుఁ, గ్రొత్త మార్గము నవలంబించుట పాప మనియుఁ దలఁచి యుండుటఁబట్టి నవీన వస్తువులు మంచివని యెఱిఁగియు వానిని మానుచుండుట. తిరువాన్కూరిలో వేలకొలఁది స్త్రీలు వారిపెద్దలు అవికెలు వేయలేదుగానఁ దామును వేయుట విడిచి, చూచువారికి జుగుప్సఁ బుట్టించుచు వీధులం బోయెదరు. వీరు తమదేహమును మఱుఁగుగా మంచుకొనునంతటి నాగరికత గలవారైన, వస్త్రము లెక్కువగ నేయఁబడవా? దైవవశమున నల్లవరేని నాగరికతకు మూలమగు క్రొత్తత్రోవఁ ద్రొక్కినచో వారి కితరులవలనఁ గలుగు కష్టములు చెప్పనలవిగాదు. అంత్యజులు గొడుగులఁ బూనిరేని నది సంప్రదాయవిరుద్ధమని శూద్రులుసైతము నీతి విరుద్ధములగు మితిలేని హింసలకు వారిని బాలుపఱుతురు. ఎట్టి భోగమునుకూడదని వితంతువులను వికారవేషము దాల్చునట్లు నిర్బంధింతురు. ఇట్లు ఏకీమను గలుగఁజేయని నిష్కల్మషములగు కోరికలసయితము నిషేధించి మనుజుల జీవనంబునకు స్వాతంత్ర్య మనునది లేకుండఁజేయు దేశంబున నేపురుషార్థంబు గడింప నలవి యగును?

రెండవ ప్రకరణము.

ఇఁక రెండవది. ఇదియుఁబైదానితో సంబంధించినదే. ప్రతిజాతికిని ఉపజాతికిని వెవ్వేఱ వేఱువర్తనంబులు నిర్దేశింపఁబడి యుంటఁబట్టి, స్వాతంత్ర్యవర్తనముఁగాని, వర్తనమున కనుగుణామైన పదవినిగాని యెట్టివారును జెందుట దుర్లభంబు. ఎంతగొప్పవాఁడైనను శూద్రుఁడు ఎట్టి నీచుఁడైన బ్రాహ్మణునకుం దక్కువవాఁడుగ నెన్నఁబడుచున్నాఁడు. గుణములచేఁ గాక జన్మమాత్రంబు చేతనే తారతమ్యమేర్పడుటచే వృద్ధిఁ జెందవలయునను నుత్సాహమునకు భంగము గలుగుచున్నది. పౌరుషముచేతఁ బుట్టుకను మార్ప సాధ్యము గాదు. ఇఁకఁ బుట్టుకను మార్ప తున్నగతి లేదు! ఎయ్యవి పురుష ప్రయత్నంబున మార్పనగునో (అనఁగా గుణములు పదవి మొదలగునవి) ఆవానిని మార్పనియ్యరు. అట్లుకాదని మార్చినను లాభములేదు. కనుక ఎట్లు చూచినను మనుష్యప్రయత్నము చెల్లునట్లు కానము. కావుననే మనవారు సర్వము దైవకృతమనియు, కర్మము ననుసరించి యుండుననియు, బూతుసిద్ధాంతములను స్థాపించి యొక విధముగ మనసునకు సమాధానముఁ గల్పించుకొనిరి. నిజముగాఁ జూడఁబోయిన దైవముండుటవలన నుద్యోగము పనికిరాకపోలేదు. ఉద్యోగము లేక పోవుటంజేసి దైవమున కట్టి సత్త్వం బారోపింపఁబడియె.

" ఉద్యోగినం పురుషసింహ ముపైతి లక్ష్మీః
దైవేన దేయమితి కాపురుషా వదంతి
దైవం విజిత్య కురు పౌరుష మాత్మశక్త్యా
యత్నే కృతే యదినసిద్ధ్యతి కోఽత్రదోషః " *

అనుమాట యసత్యమా? కావున ప్రతిజాతికేగాక స్త్రీపురుషులకు సైతము బాల్యము మొదలుగ నన్ని యవస్థలయందును అన్ని వేళలయందును నిశ్చల్లే నడవవలయునని లేచుట కొక శాస్త్రము, కూర్చుండుట కొక శాస్త్రముగా నిర్ణయించి, మనకెట్టి స్వాతంత్ర్యము నీయక, స్వతస్సిద్ధముగా మనకుఁ గల్గిన శక్తియుక్తుల నుపయోగింప నీయక మృగంబులరీతిని, బొమ్మల మాడ్కి నాడించు దురాచారపిశాచమును దూరముగఁ దోలినంగాని మనకు సుఖాభివృద్ధు లేనాఁటికిని గలుగఁ బోవనుట ముమ్మాటికి నిక్కువము. పరిశ్రమము లేనందున దేహమెట్లో మనస్సును నట్లే కృశించును. దేహవికాసముగాని మనోవికాసముగాని లేని దేశస్థులకు మోక్షము గతి యగునా? కావున తృష్ణారహితత్వము శ్రేయో హేతువనుట తప్పు.

ఇంతేకాదు. కోరికలు నానాఁటికి హెచ్చుటయే నాగరికతకును దేశాభివృద్ధికిని ప్రధానమైన కారణంబు. పక్షిమృగా

---

* "ప్రయత్నముఁ జేయు మనుజుని లక్ష్మి స్వయముగ వచ్చి చేరును. దైవమే మన కిచ్చుననుట చేతఁగానివా రాడుమాట. కావున దైవము నట్లుంచి నీశక్తి నుపయోగించి ప్రయత్న మొనరింపుము. యత్న మొనరించియుఁ గార్యము సిద్ధింపని యెడల నది నీదోషము గాదు."

దులకన్న మనుజులకు వాంఛ లెక్కువ. శ్రీరాముల కాలములో నెట్లో యిప్పుడట్లే కాకులు నేఁటికిని గూళ్లుకట్టుచున్నవి. మనుష్యులు నానాఁటికి నూతనవిధముల నివాసంబు లేర్పఱచుకొనెదరు. ఏనాదులు చెంచులు మొదలగు వారు కందమూలములతోడను పచ్చి మాంసములతోడను తృప్తిఁ జెందుదురు. నాగరికతఁ జెందినవారికి రుచులయందు నభిలాష యెక్కువగాన షడ్రసోపేతమగు మృష్టాన్నమున్నఁగాని సరిపడదు. హిందువులు భోజనము మాత్రము చక్కఁగానున్నఁ జాలునందురు. వారికన్న నెక్కువ నాగరికతగల యింగ్లీషువారికి భోజనశాలయు నలంకారముగ నున్ననంగాని యింపులేదు. వడ్డించువారు శుభ్రములగు బట్టలను ధరించిన వారుగా నుండవలెను. జిహ్వకేగాక నేత్రములకు గూడ నంతయు రమ్యముగనున్నఁగాని వారి కిచ్చగింపదు. కావున నింద్రియోన్మూలనముకన్న నింద్రియోన్మేషమే మంచిదని యెఱుఁగునది. బాలురంబోలె నింద్రియంబులను శిక్షించి యుత్తమమార్గమునఁ బోవునట్లు చేయ వలయునేకాని, కొందఱు శాస్త్రికారులు చెప్పినట్లు నిగ్రహ మనుపేరఁ ఛేదించుట తగవుగాదు. వేయి ప్రమాణము లేల? ఇంద్రియములను వాంఛలను శత్రువులని నమ్మిన మన మేస్థితిలోనున్నాము? వానిని మిత్రములని నమ్మిన పశ్చిమఖండనివాసు లేస్థితిలో నున్నారు? సరిపోల్చి చూడుఁడు!

వాంఛాస్వభావము.

(౧) వాంఛలు అసంఖ్యములు. ఒకటితృప్తిఁజెందు సరికి వేరొకటి యంకురించును. నాగరికత యెక్కువయగు కొలఁది వాంఛలసంఖ్యయు నెక్కువయగును. హిందూదేశములో మునుపటికన్న నిప్పుడు వస్తువులయం దభిలాషలు హెచ్చుచున్నవి. ఇండ్లు బండ్లు వస్త్రములు నీరు మొదలగునవి మునుపటికన్న మంచివిగా నుండవలయునని మనము ప్రయత్నపడుచుండుట యెల్లరకు విదితమే. నిరాశులై యేదులకుఁ బనికి రాకయుండిన మన కాంగ్లేయుల సత్సహవాసం బాశాదాన మొనరించి తన్మూలకముగ నాగరికత నొందుటకుఁ ద్రోవ జూపినది. అన్నిదానములకన్న నాశాదానమే ప్రధానము. గింజలు మొలిచి భూమికిఁ రమణీయతఁ దెచ్చునట్లు కోరికలీరికలెత్తి జనసమూహమున కంతయు నుత్సాహోద్యోగముల నొసంగి కనుల పండువుగా నొనరించును. మన జీవితము నొక నదితోఁ బోల్పవచ్చును. నది సదా జలము ప్రవహించుచుండిన యెడల చూచుటకుఁ గడు రమ్యముగాను త్రాగుటకారోగ్యకరముగాను నుండును. పాఱుట నిలచినచో నీరు కంపెత్తి యసహ్యతఁ బుట్టించును. అట్లే ఏదేశములో నానాఁటికిఁ గ్రొత్తక్రొత్తయుద్దేశములు ప్రభవిల్లి వెల్లివిరిసి విజృంభించుచుండునో యాదేశము శ్రీమంతముగాను శక్తిమంతము గాను నుండును. 'ఈమాత్రము దొరకినది చాలును. పెద్దలు పోయిన

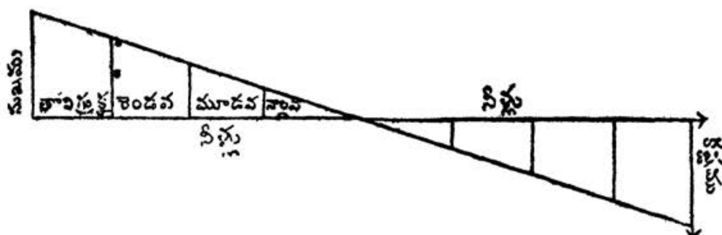
త్రోవ చాలదా? క్రొత్తయేర్పాటు లెందులకు? ఇక్కడనె యారీతినె బ్రదికి నన్ని నాళ్లు సుఖముగ విశ్రాంతిగా నుండు దము.' అనువారు నానాఁటికి మిగుల హీనస్థితికి వచ్చి దుర్బలులై బలవంతుల వాఁతఁబడుదురనుట దేశచరిత్రంబులు వేయి నోళ్ల ఘోషింపుచున్నను చెవిటిహిందువులకు వినరాకున్నది కాఁబోలు!

వాంఛ యుత్తమోత్తమ మనుటకు మఱియొక్క నిదర్శనము చూపవచ్చును. మనుష్యులలో నైకమత్యమున కిదియొక ముఖ్యకారణము. ఇల్లు గట్టవలయునన్న, ఆభరణములు చేయింపవలయునన్న నసేకుల సాహాయ్యము లేనిది కొనసాగదు. నిష్పృహత్వము వహించిన వారు తమంతటఁ బ్రత్యేకముగ నడవులలో నుండినానుగాని సంసారులమగు మనమట్లు ఇతరుల సాయము నపేక్షింపకయుంట యసాధ్యంబు. కావునఁ గాముకత్వంబు (అనఁగా ఆశలుకల్గియుండుట) సంఘీభావమునకు హేతుభూతంబు. సంఘీభావము లేనిది దేశము దేశస్థులును నాశమొందుదురు గాన లోకోద్ధారణమునకు నిస్పృహత్వం బాలవాలంబు. ఆశను బాశమందురు. జనుల నొకటిగాఁ జేర్చి సామర్థ్యవంతులఁ జేయు పాశమేగాని యమపాశము గాదుగాన దీనిని ద్రెంప నక్కఱ లేదు.

(౨) ఆశలు అసంఖ్యములైనను ననంతములు గావు. అనఁగా బ్రతికోరికను తృప్తిఁ బొందింపవచ్చును. తృప్తియొక చో

నప్పటి కాయాశయంత యుండును. ఎంత యాకలిఁ గొన్నవాఁడైనను గడుపార భుజించిన పిమ్మట నప్పటి కాకలి లేనివాఁడగును. భూషణప్రియులు దమకుఁ గావలసిన నగలు లభించిన తోడనె సొమ్ములను గుఱించి కలవరించుట మానుదురు. ఇది యెంతయు ముఖ్యాంశము. ఇట్లు గాకున్నఁ బ్రతివాఁడును నేదైన నొకవస్తువునే యార్జించుచు యావజ్జీవము గడుపవచ్చును. అట్లేల కాదనఁ గావలసిన కొలఁది సేకరింపఁబడిన వెనుక నావస్తువునందు ప్రీతి మనకుఁ దగ్గును. ఇంకను నధికముగ సేకరించుట కుపక్రమించితిమా యీన్యూనత హెచ్చి తుదకు అసహ్యతఁ గలిగించును. కావుననే మనమేవస్తువునైన నభిలాషకొలఁది నాదరముంచి యార్జింతుము.

ఇందునకు మఱియొక నిదర్శనము—పిపాసాపీడితుఁడైన వాఁడు జలము ద్రావఁబూననేని తొలిగుక్కయెంతో సుఖము నొసంగును. త్రాగను త్రాగను ఈసుఖము తఱుగుచు వచ్చును. సంపూర్ణముగా దాహమాఱిన పిమ్మట నింకను ద్రావఁబోయిన సుఖములేక 'పోవుటయే కాదు కష్టము సంభవించును. ఇక బానెడు నీళ్లు వానినోటిలో బలవంతముగఁ బోసిన వాఁడు మృతిఁజెందును. "అధికమగును విసంబగు నమృతమైన' నన్నట్లు వస్త్వాధిక్యమెక్కువైనట్లెల్ల క్రొత్తఁగా వినియోగమునకు వచ్చు భాగములవలని ప్రయోజనము తగ్గుచు వచ్చును. ఈ విషయమునే ప్రక్కపటమునఁ బ్రదర్శింతుము.

ఈపటములో నీరు ద్రాగను ద్రాగను వెనుకటి గ్రుక్కల వలని సుఖము తక్కువయగుటయుఁ గొంతవడికి సుఖ మగోచరత్వంబు నొందుటయు ఆమీఁదఁ గష్టము కనఁబడుటయు నింకను ద్రాగను కష్ట మెక్కుడగుటయు విస్పష్టంబు

"ఈ వస్తువు మంచిది" అని సాధారణముగ మనము వాఁడుకొనుమాట కర్థ మేమనఁగా.—ఒకపరిమితి మీరక దొరకిన సంతయు మంచిది; అంతకు మించినఁ గొన్ని భాగములు నుపయోగము లేనివిగాను నష్టకరములుగాను నుండుననుట. ఈ విషయమైన కథ యొండు గలదు.

పూర్వ మొక రాజు గలఁడు. అతఁడు మిగులలోభి. ధనమునకు మించినదేదియు లేదని నమ్మినవాఁడు. అతఁడు ధనము నాశించి తపంబుసేయఁగా దేవుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఏమి వరము కావలయునని దేవుఁ డడుగఁగా నతఁడు "స్వామీ! నేను ఘుట్టినదంతయు బంగారు గావలయు నని వేఁడుకొనెను. దేవుఁడు "వల్లెయని యంతర్ధానమాయెను. పిమ్మట నీరాజు మహదానందమున నింటికి వచ్చిచేరి భార్యను జూచి తన సంపాదించిన వర-

మామెకుఁ దెలిపి యుత్సాహ సూచకముగ ముద్దు వెట్టెను; వెంటనే భార్య బంగారు బొమ్మ యయ్యెను!? ఇదియేమి గ్రహచారమని చింతింపుచు నాకలి కోర్వలేక పరిచారికం బిలిచి యన్నము పెట్టుమనఁగా నామె వడ్డించిన పదార్థములన్నియుఁ దినుట కారంభింప స్వర్ణమయములయ్యె! విధిలేని యేకాదశి యాయెఁ గదా యని నీరు ద్రావఁ బోవ నవియును బంగారమయ్యె! పిదప నాతఁడు తెలివి దెచ్చుకొన్నవాఁడై భగవంతునిఁ బ్రార్థించి యావరమును దొలఁగించుకొనెను.

తనకు సంబంధించినవియు సహజములు నగు వాంఛలను పురుషుఁడు సులభముగఁ దృప్తిఁ జెందింపఁగలఁడు అరపడి బియ్యముఁ గన్న నెక్కువగ నెవఁడును తినఁబోఁడు. నిద్రాహారములు త్వరలో మితిఁ జెందును. విద్య, నాగరికత, మొదలైన వానివలనఁ గలుగు కోరికలను దీర్చుట యంత సులభముగాదు. చిత్రకారుఁ డెంత బాగుగఁ జిత్రించినను తృప్తిం జెందఁడు. ఇంకను జక్కఁగఁ జిత్రింపలేకపోతిని గదా యని చింతించును. త్యాగము చేయుటకు మేర లేదు. మృగసాధారణములగు విషయములయందాసక్తి త్వరలో లాఘవ మొందును. కావ్యరచన, విజ్ఞానము, శాస్త్రవిచారణము, పరోపకారము, దేశసేవ, భగవద్భక్తి మొదలగు సర్వోత్కృష్టవాంఛ లెన్నటికిని నశింపవు. లోకమునకును మనకును శ్రేయోదాయకములైన కాంక్ష లెన్నటికిని నశింపక స్థిరముగనుంట యెంత మేలో యోచింపుఁడు!

(3) కొన్ని వాంఛలు పరస్పర విరుద్ధములు. అనఁగా నొకటియున్న నింకొకటి యాతరుణమ్మున మనసులో నిలువఁజాలదు. కార్యసిద్ధియం దాదరమున్న వాఁడు సోమరితనమును మానుకోవలసివచ్చును. లోకోపకారబుద్ధియున్న వానికి స్వప్రయోజన పరత్వము నశించును.

(౪) ఏక్రమప్రకారము వాడుకగలిగి వర్తింతుమో యాక్రమము దృఢమైనయాచారస్వభావముఁ జెందును. అనఁగా వాడుకల వల్ల వాంఛ లుద్భవిల్లుననుట. ఎట్లన—స్నానము చేయక మయిలబట్టలనే కట్టుకొని చూచువారికి రోతయగునట్లు వర్తించు మాల మాదిగలను గొన్ని మాసములు నయము చేతనో భయముచేతనో ప్రతిదినమును శుద్ధిగానుండునట్లు చేసితిమేని వారికే సహజముగ శుభ్రతయం దభిరుచి కలుగును. ఊరక శిక్షించుటలో లాభము లేదు. శీలము అభ్యాసము వలనఁగుదురును. మనదేశస్థులు తమ నివాసములనుగాని గ్రామములనుగాని యారోగ్యకరమగు స్థితియం దుంచక, యెక్కడఁజూచినను ఎరువు, పేడ మొదలగు దుర్గంధపదార్థముల నుండనిత్తురు. ఇందుచేత రోగములు అంటువ్యాధులు విశేషముగ వ్యాపించుచున్నవి. మఱియు ననేకులు, మురికినీళ్లను ద్రాగుట, కుళ్లిన వస్తువులఁ దినుట మొదలగు చెడ్డవాడుకల వదలకున్నారు. దీనిచేఁ దమకేగాక యిరుగుపొరుగు వారికిని కీడుమూడునను గదాయని యోచింపరు. అభ్యాసము వలననే

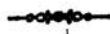
యనాచారముసైత మాచారమట్లు తోఁచును. తీర్థయాత్రలకుఁ బోయి వ్యాధిగ్రస్తులు వ్రణపీడితులును స్నానముఁ జేసి గుడ్డ లుతికిన కొలనిలో జుగుప్సఁ జెందక తామును స్నానముఁ జేసి గుడ్డలుతికి యా రోతనీటినే పరమపావనమైన తోయమని కృష్ణార్పణమని బహుప్రీతితోఁ బెదవులు చప్పరించుచుఁ ద్రాగుచుండుటఁ జూచిన శుచిత్వబుద్ధిగల యే నరునకును వాంతిరాక మానదు.

అనుష్ఠానము వలన నే పనియైనను స్థిరమైన యలవాటుగా పరిణమించునుగాన హీనకులులను వృద్ధిఁజేవలయు నన్న వారికి నాగరికత గలిగి జీవించుటకు వలయు నుపకరణముల సమకూర్చుట యత్యావశ్యకము. ధనము, విద్య, పదవి లభించినచో మాలవాఁడు సయితము ఉత్తమకులజులట్లు తేజోవంతుఁడగును. శుచిగానుండుమని యూరక బుద్ధిఁ జెప్పిన నేమియు ఫలము లేదు. మైలగానుండిన నెవరికేమి నష్టమని యుందురు. అట్లుగాక ప్రియమైన వస్త్రమొకటి యొసంగితిమేని పసిబిడ్డలు సయితము మురికి తగిలిన నష్టముగును గదా యని బహు జాగ్రత్తగ వర్తించి శుచిగానుందురు. కాఁబట్టి జడపదార్థముల ద్వారా కలుగు మేలు వేదవాక్యములచేఁ గలుగదు. అనుష్ఠానమునకు వలయు నుపకరణములు సమకూర్చుటచే సుగుణసంపత్తి యతిశయిల్లునేగాని సుబోధమాత్రముచే నెన్నటికిని గాదు.

ఈ తత్త్వమును బాగుగ గ్రహించిన వారగుటచే చెంగల్పట్టుజిల్లాలోను మంగళూరుపురంబునను కొందఱు దయాళువులు అధమజాతివారి నుద్ధరింపఁబూని విస్తారమైన భూమిని సంపాదించి చిన్నచిన్న భాగములుగా విభజించి యొక్కొక్క దాని నొక్కొక్క కుటుంబమునకు నుచితంబుగ నిచ్చుటయేకాక పరామరిక లేక వారు వ్యవసాయము చక్కఁగఁ జేయుచున్నారా, ఇండ్లు వాకిండ్లు శుభ్రముగ నుంతురా, యని దినదినము స్వయముగ విచారణలు జరిపి, విద్యాభ్యాసార్థము పాఠశాలల స్థాపించియు, కళానైపుణ్యముకొఱకు ‘కాయకష్ట కర్మశాలా’ ప్రతిష్ఠయొనర్చియు, తమకుఁ బుణ్యంబును వారికి నీచత్వవిమోచనంబును సంఘటించుచున్నవారని నిదర్శనముగాఁ జూపుట కొంతయు సంతసంబయ్యెడి!

ఇట్లు శిక్షితులును ప్రేరితులును అయిన పంచములు దినదినప్రవర్ధమానులై దేశక్షేమము నభిలషించువారికి హృదయానందముఁ గలుగఁజేయునంత శ్రేష్ఠత్వమును వహించుచున్నవారు.

ప్రసంగవశమునఁ జాలదూరము వ్రాయఁబడియె. అర్థార్జనమునకును ధనమూలమున దేశాభివృద్ధికిని నిదానము సస్యప్రమాత్వమని యీ ప్రకరణము వలనఁ దెలియఁ దగినది.

మూఁడవ ప్రకరణము.

అర్థలక్షణము.

ఇఁక నర్థస్వభావంబు నిర్ణయింప వలయు. అర్థంబన ద్రవ్యము మాత్రమే కాదు. వాంఛాపూర్తికి నిమిత్తమాత్రమగు మూల్యసహిత వస్తుసముదాయంబంతయు నర్థంబనఁబడు. తోఁటలు, పొలములు, ఇండ్లు, ఎద్దులు, మొదలగునవి యన్నియు రూప్యంబులఁ బోలె నర్థములే. కానుకలుండు వారే గాక సామగ్రులు సమగ్రముగాఁ గలవారు సయితము భాగ్యవంతులనఁబడుదురు. ద్రవ్యమనఁగా క్రయవిక్రయంబులు సులభముగ జరుపుకొనుటకు సాధనమగు నాణెములమొత్తంబు. ప్రకృత మీదేశములో రూపాయలు, సవరనులు, అణాలు, పైసలు నాణెములుగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. కొన్ని దేశములలో పైసలకన్నఁ దక్కువ నాణెములుగా చిల్లిగవ్వల వాడెదరు. అమ్ముటకును కొనుటకును ననుకూలముగ నుంటయే ద్రవ్యసామాన్యలక్షణంబు.

అర్థమునకు వాంఛాపూర్తియే ప్రయోజనంబు. ప్రయోజనమునకు రాని యేవస్తువుగాని యర్థముగాఁ బరిగణింపఁబడదు. ఉపయోగ సహితమైనది యర్థంబు కావచ్చును. తద్రహితమైనది వ్యర్థంబు.

అర్థంబువలన మనకుఁ గలుగు సుఖంబు ద్వివిధంబు. తృష్ణ శమింపదేని బాధగానుండును గదా! ఆబాధను నివారించుట యొకటి; ఇచ్ఛాపూర్తియైనందున సంతోషము జనియించుట రెండు. తృష్ణాశమనంబునకును సంతోషజననంబునకును అనుగుణమైనది యర్థంబు.

వాంఛలుత్కృష్టంబులనియు నికృష్టంబులనియు రెండు విధములు. దేశమునకును దనకును వృద్ధికరములైన కోరిక లుత్కృష్టంబులు; కర్తవ్యములు. కల్లుద్రావఁ గోరుట, జూద మాడఁజూచుట, మొదలగునవి నికృష్టములు. కావుననే యవి వ్యసనములు నాఁబడు.

ఈ తారతమ్యము మిక్కిలి ముఖ్యమైనదే యైనను నీతిశాస్త్రమునకుఁ జేరినదికాని యర్థశాస్త్రమునకు సంబంధించినదికాదు. వాంఛల యుక్తాయుక్తతలను విచారించుట నీతిశాస్త్రపుఁబని. వాంఛలెట్లున్నను తచ్ఛాంతికి సాధనములగు వస్తువుల నర్థములని భావించుట యీ శాస్త్రమున నావశ్యకము. ఇందులకుఁ గారణములు.— అర్థములు చెడ్డవైనను సరే మంచివైనను సరే సామాన్యలక్షణములు కలవిగానున్నవి. చూడుఁడు. సారాత్రావఁగోరువాఁడును ఇల్లుగట్టి పత్నీపుత్రులను బోషింపఁజూచు నరునిఁబోలె పాటుపడవలసినవాఁడే. అనఁగా "అర్థార్జనంబునకు శ్రమ ఆధారభూతంబు" అనుట సామాన్యన్యాయంబు. ఇట్టి సామాన్యన్యాయంబులు పెక్కులు

గలవు. వీనిని విమర్శించుటయే యర్థశాస్త్రముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

మఱి నీతిశాస్త్రమట్లు ఇది యుపదేశశాస్త్రంబుగాదు. ఏకారణములకే కార్యములు ఫలంబులు, ఏకార్యములకే కారణములు మూలంబులు, ఏహేతువులంబట్టి యే సిద్ధాంతములను నిర్ణయింపనగును, ననువిషయములను విచారింతుముకాని 'ఇట్టికార్యము చేయవలయును, ఇట్టి కార్యముచేయరాదు' అనియుపదేశించు ప్రతిజ్ఞ మనదిగాదు. శాస్త్రంబులు ఉపదేశ నిర్దేశములని రెండువిధములు. నిర్దేశశాస్త్రమనఁగా వస్తువుల లక్షణములను తత్సంబంధములను తెలియఁజేయునది. కర్తవ్యాకర్తవ్యబోధకమైనది యుపదేశశాస్త్రంబు. ఇందుకు దృష్టాంతము.

రసాయనశాస్త్రంబు పాషాణముయొక్క గుణములను వివరించును. శారీరశాస్త్రము ఆపాషాణమును భుజించినచో దేహములో నేయేమార్పులు కలుగునో వానిని ప్రకటించును. ఇవి రెండును నిర్దేశశాస్త్రములు. ఇఁకఁ 'పాషాణము మనుజులకుఁ బెట్ట వచ్చునా, కూడదా? ఎందుచేత నది పాపకార్యంబని యెన్నఁబడును?' అనువిచారములు ఉపదేశశాస్త్రంబైన నీతిశాస్త్రమునకు సంబంధించిన విషయములు. ప్రకృతము మన యర్థశాస్త్రమును రసాయనశారీరకాది శాస్త్రములట్లు నిర్దేశశాస్త్రమని యెన్న వలయును.

కావున వాంఛల విషయమునఁగాని అర్థంబుల విషయమునఁగాని యోగ్యతాయోగ్యతలను చర్చించుట యీ శాస్త్రమున నధికప్రసంగము. ఐనను మనుష్యజీవితమునకుఁ బరమాప్తంబైన శాస్త్రముగావున నట్లుచేయకుండుట పొసఁగను బొసఁగదు; సాధ్యంబును గాదు.

మఱియు నిష్టార్థముల నీడేర్చుటకు నిజంబుగ శక్తిమంతములు గాకపోయినను శక్తియుక్తములని నమ్మితిమేనిఁ జాలును. అయ్యవియు నర్థంబులుగ నెన్నఁబడును. అనారోగ్యముచేఁ బీడితుఁడగు నరుండు దేహముతోడ బుద్ధిబలంబుం గోలుపోయినవాఁడై యౌషధములవలనంగానిపని సిద్ధి మణిమంత్రంబులచే నగునని తలఁచి భూతవైద్యులకు వారడిగినంత కానుక లొసఁగునుగదా! కావున నట్టి బూతులును జీవనోపాయము లౌటఁ జేసియు మూల్యయుక్తంబులు. గావునను అర్థంబు లనఁబడవలయు.

నిరూపములగు వస్తువులేకాదు క్రియలు సైత మర్థింపఁబడినచో నర్థములగును. తలిదండ్రులు తమకుమారుని యభివృద్ధిఁగోరి శిక్షానిపుణుండగు విద్యావంతునకెంతైధననంబొసఁగి యుపాధ్యాయుఁడుగ నుండ వేఁడికొందురుగాదె? గురుండైన వాఁడు పదార్థములనమ్ము వ్యాపారివలె నిజపాండిత్యము నితరుల కిచ్చి తాను అది లేనివాఁడు కాకపోయినను, దానంబుట్టు ప్రతిభావిశేషమున కితరులను బాత్రులుగఁ జేయును. వ్యాపారి

పదార్థములఁ నమ్మునేని తనకవి లేకపోవుట తటస్థించును. విద్య, ఆరోగ్యము, దేహబలము, వీని నాతీతిని విక్రయించుట సాధ్యము గాదు. అయినను తత్సంభవములగు ఫలముల నితరులనుభవించు నట్లు చేయవచ్చును. బలవంతుఁడైనవాఁడు దుర్బలుఁడగు సాహుకారియొద్ద గేహరక్షకుఁడుగా నుండి వాని దౌర్బల్యము వలనఁ గలుగు బాధలను నిరాకరింపఁగలఁడుగాని తన బలము వానికిచ్చి వానిని పరాక్రమవంతునిగాఁ జేయనేరఁడు. క్రియా జన్యఫలంబులను పరివర్తింపనగును గాన క్రియలు నర్థంబులని యే భావింపవలయును.

ప్రయోజనత్త్వంబు అర్థత్వంబునకుఁ బ్రధానకారణం బనుటయు, విత్తోపార్జనంబున కనుకూలములగు క్రియలును అర్థంబులనఁబడు ననుటయు విలువగలిగిన వన్నియు నర్థంబు లనుటయు నీప్రకరణములోని ముఖ్యాంశములు అర్థత్వమునకు మూల్యవత్త్వము ప్రధానలక్షణము. కావున నర్థము, మూల్యము, ప్రయోజనము వీనికుండు సాంగత్యము నెఱుంగుట ఈ శాస్త్రమున విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన వంటిది.

నాల్గవ ప్రకరణము.

మూల్యలక్షణము.

సార్థవస్తువులలోని గుణములు రెండు. (౧) నేరుగఁగొంద వలందీర్చి తృప్తి యొనర్చుట. దీనికే ప్రయోజనము ఉపయోగము ఇత్యాదులు నామములు. (౨) మఱి ఇతరులయొద్దనుండు వస్తువులఁ గొనుట కనుకూలించుట. దీనికే మూల్యము, అనిపేరు. అమూల్యములైన పదార్థంబు లనఁగా విలువకు మీఱినవని యర్థము. అనఁగా వానిని విలుచుటకుఁ దగిన యితర పదార్థములు లేవనుట. మూల్యమునకుఁ బర్యాయ పదంబు విలువ.

విలువకును వెలకును గలసామ్యము

విలువకును వెలకును భేదంబు గలదు. ప్రతిదేశములోను సర్కారువారియధికారముచే నప్పులు దీర్చుట మొదలగు నొడంబడికల నెరవేర్చుటకై యుపకరణములుగ నిర్ణయింపఁబడిన నాణెములున్నవి గదా! అట్టి నాణెములచేఁ బదార్థములలోనుండు మూల్యపరిమాణమును నిర్ణయించుట వెలయనఁబడును. దీనికే ధర, క్రయము, ఖరీదు మొదలగు నామాంతరములు. మూల్యమును వెలయును భిన్నములనుటకు నిదర్శనమేమన్నను:— ఒక కాఁపువాఁడు తనమూఁపును సంతకుంగొని

పోయి యావిమ్మ యెద్దును గొనిరావలయునని సంకల్పించికొన్న వాఁడను కొందము. ఈకార్యము రెండువిధముల నెరవేర్చికొననగును. ఆవును విక్రయించి రూపాయిలఁగొని యారూపాయిల నెద్దును గొనుటలో నుపయోగించుట యొకటి, అట్లుగాక యెద్దునకు మాఱావును గోనఁదలఁచిన వాఁడెవఁడైనఁ జిక్కెనేని రూప్యంబుల సాహాయ్యము లేకయ వీరు దమ తమ వస్తువుల మార్చుకొని సిద్ధార్థులై గృహమునకుఁ బోవచ్చును. కావున ద్రవ్యమూలముగఁగాక నేరుగ వస్తువుల మార్చుకొనుట రెండవది.

ఎట్లైనను సరే మూల్యము లేనిది పరివర్తనము జరుగదు. అనఁగా తనవస్తువును బదులిచ్చి తనకెందునకు నుపయోగమునకురాని వస్తువుఁగొన నెవఁడునుకోరఁడు. కావున వినిమయమునకు (మార్చుకొనుటకు) విలువ యాధారభూతమనుట, స్ఫుటము. ధర యంత ముఖ్యముగాదు. నాగరికత లేనిదేశములో నేఁటికిని నాణెములు లేవు. మనదేశములోను నడవిమనుష్యులు రూపాయిల మాధ్యస్థ్యములేని పరివర్తనము జరుపుకొనుచున్నారేకాని నాణెము లనఁగా నేమో యెఱుఁగరు. వారు బజారునకు తేనె, మైనము, మున్నగునవి తెచ్చి నేయి, నూనె, ఉప్పు, మిరపకాయలు, ఇత్యాదులకై బదులిచ్చిమార్చుకొని యడవులకుఁబోవుట యందఱెఱిఁగిన విషయమే కద్దా! కావున మూల్యమునకును క్రయవిక్రయముల కెక్కువ సరళముగా జరుపు

కొనుటకు సాధనములగు నాణెములద్వారా నిర్ణయింపఁబడిన మూల్యపరిమాణమగు ధరకును, మిగుల వ్యత్యాసము గల దనుట స్పష్టము.

ఇవిరెండు నిట్లు భిన్నములైనను నొండొంటితో సంబంధించినవేకాని సంబంధము లేనివిగావు. మూల్యమధిక మగు కొలఁది వెలహెచ్చుటయు, తక్కువయగు కొలఁది తఱుగుటయు ననుభవవేద్యము లేకదా!

—: మూల్యము ఏకవస్తుగర్భితముగాదు :—

ఉపయుక్తత సర్వార్థములకును సాధారణమైన ధర్మంబు. అర్థముల నొండొంటితోఁ బోల్చి యభిలాషకొలఁది నొండొం టితోఁ గొలుచుటచేత మూల్యమింతయున్నదని యేర్పడును. లోకమున నొకేవస్తువు మాత్రముండినచో నదియెంత ప్రయోజన కారియైనను నద్దానియొక్క తారతమ్య నిర్ధారణకుఁ బర పదార్థంబు లేమింజేసి దానికి మూల్యము సున్న. మూల్యమనఁగా 'ఇంతమాత్రము నాకుప్రియము' అను నిర్ధారణ. 'ఇంత మాత్రము' అను నిర్ణయము ఇంకొకవస్తువుతోఁబోల్చి తుల దూఁచినంగాని తేలదు. ఈ 'యింత' నే ఇతర వస్తువులచేఁ గాక రాజస్థాపిత రూప్యములతోఁ గొలిచిన వెలలు సిద్ధించును. కావున విలువ నిశ్చయింపవలయు నన్నను, వెల నిశ్చయింప వలయు నన్నను, ఈక్రియ తారతమ్య నిరూపణము నాశ్రయించి యుండునది గాన, ననేకవస్తువు లుండినంగాని సాధ్యంబు గాదు.

ప్రయోజన తత్త్వనిర్ణయమున కేకవస్తువైనం జాలును. ఎట్లన, దానియుద్దేశము మనుష్యస్వభావములకుఁ (అనఁగా వాంఛలకు) దద్భావసంతుష్టికరములగు పదార్థములకు నుండు బాంధవ్యము ప్రకటించుట. కాఁబట్టి లోకమున ననితరమైన వస్తువొకటిమాత్రమున్నను, దానిచే మనకుఁగలుగుతృప్తి 'వాంఛలనంతములుగావు' అనున్యాయమును వివరించునప్పుడు ఉదాహృతమైనరీతి ననుసరించుననుటను వ్యక్తపఱుచుట సులభము. వస్తువుయొక్క రాశి యల్పమైన దానియందలి యాదరణ మధికముగ నుండుననియు, ననుభవింప ననుభవింప నూతనముగ వినియోగమునకు వచ్చుభాగముల వలని సుఖము హ్రాస్వమగుచు వచ్చుననియు, నిత్యాది ప్రయోజన స్థితింగూర్చిన న్యాయములన్నియు నాయేక వస్తువునే యాధారముగఁగొని నిరూపింపవచ్చును. ప్రయోజనమునకును, మూల్యమునకును నిది యొక భేదము. అద్వితీయములకు నుపయుక్తత యుండఁబోలుఁగాని విలువ యసంభవము.

మూల్యము - ప్రయోజనము - రాశి
వీనియందలి యన్యోన్య క్రమములు.

సార్థవస్తువులలో ప్రయోజనము, మూల్యము, నను గుణద్వయ మున్నదంటిమి. ఈ గుణములకుంగల పరస్పరత యొక్క వివరమెట్లు ?

సామాన్యముగాఁ జూడఁ బోయిన :—

(౧) ప్రయోజన మెక్కువయైన మూల్యమునాధిక్యముం బొరయును. ఉదా. బంగారునందు జనులకు ననురాగము మిక్కుటము. ఇనుమునం దంతగాఢము గాదు. కావున నినుమునకన్న బంగారము విలువయందు మిన్న. కొనుటలో నెక్కువ మొత్తము నిత్తుము. అమ్ముటలో నెక్కువ పుచ్చుకొందుము.

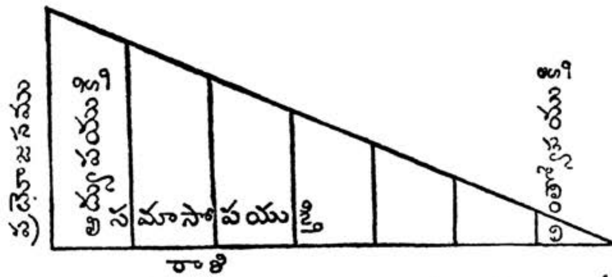
(౨) ప్రయోజనము రాశిననుసరించి యుండును. అనఁగా నంత్యభాగముయొక్క ప్రయోజన మనుట. లోకమున నినుము రీతిని బంగారము సర్వసాధారణము గాదు. అనఁగా రాశి లఘువు కావున ముఖ్యత గురువు. ఇఁక నినుమన్ననో దీని కెల్లభంగుల విరుద్ధము. రాశి ఘనము. ప్రాధాన్యము చుల్కన.

(3) అయిన నొక సంశయము. ఏమి? నిజము చూడఁ బోయిన నినుమునకన్న బంగారము ప్రయోజనకారియా? కాదు. లోకమున బంగారము మాయమైన జీవితము కష్టము గాదు. కాని యినుము లేకున్న బ్రదుకు పాడగును. కాఁబట్టి బంగారమునకన్న నినుము శ్రేష్ఠము. అట్లయిన మూల్యమునందును నేల ప్రౌఢతరముగాదు? ప్రయోజనముంబట్టి మూల్యముండుట నిజమేని ఇనుమునకన్న బంగారునకు వెల తక్కువ యుండవలదా? ఇంతేకాదు. గాలికి లేని ప్రయోజన మేసామగ్రికిఁ గలదు? అయినను గాలియొక్క మూల్యము సున్న. కొనువారు లేరు. సంతలకని సంచుల. నింపువారు లేరు. ఇందుఁ బ్రయోజనముండియు విలువ వెలయ దయ్యె.

ఈవిశేషములకేమి సమాధానము? వినుండు:—

ప్రయోజన మనునది సందిగ్ధపదము. దానికర్థము లనేకములు. ఎవ్వియన రాశికిని వాంఛకును గలసామ్యము నీపటము సూచించెడుఁ జూడుఁడు.

2-వ పటము.

రాశియెక్కువయగుకొలఁది నూతన (లేక, అంత్య) భాగములచే నబ్బు సుఖము క్రమముగ దక్కువ వడియెడు. కావున రాశి తఱుచగుడు నద్దానియంత్యభాగమువలని గుణము కుఱుచ వడును.

రాశి యత్యల్పమైనపుడు గలుగు మహోద్దండ సుఖము ఆద్యోపయుక్తి.

రాశింబట్టి, యారాశిలోన నంత్యభాగమై, తత్పూర్వభాగముల కన్నఁ దక్కువయగు సుఖము నిచ్చునదియైన దాని వలని ప్రయోజనము అంత్యోపయుక్తి.

ప్రతిభాగముయొక్కయు సుఖమును జమచేర్చుటచే, వస్తువుయొక్క రాశిసమస్తముచే నీఁబడిన సుఖ మేర్పడియెడు. దీనిపేరు సమాహోపయుక్తి.

మూల్యము ప్రయోజనముచే నిశ్చితమనఁగా నంత్యప్రయోజనముచే ననిమాత్రమర్థము. గాలి యమితరాశిగాన నంత్యప్రయోజనము దానికి లేదు. సమష్టిప్రయోజన మున్నది. కావున నే దానియందు మన కెంతయో గౌరవ ముండుట. ఈగౌరవము డబ్బునిచ్చి పుచ్చుకొందమను బుద్ధిని గలుగఁ జేయునది కాదని యెల్లరకుఁ దెల్లంబు.

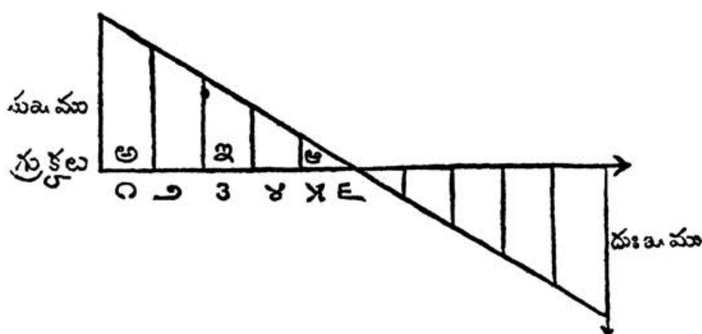
పూర్ణోపయుక్తి యున్నం జాలదు. అర్థపదవి నందుటకు నంత్యోపయుక్తి ప్రధానము. ఈసిద్ధాంతము నింకను విపులముగ వ్రాసి ప్రస్ఫుటంబొనరించెదము.

—: మూల్యవిషయమైన విస్తారవ్యాఖ్యానము :—

ఫలసిద్ధినొసంగి కాంక్షలఁబూరించు గుణంబు ప్రయోజనము నాఁబడు. కాంక్షితవస్తుసిద్ధియే ఫలసిద్ధి. ఈప్సితరాశి యధికమాకొలఁది వాంఛయొక్క తీవ్రతయుఁ దఱుగుచు వచ్చును. కోరికకొలఁది గడింపఁబడినచో నాశనిండి యంత మొందును. ఆశ యుఱఁటి చెట్టువంటిది. ఫలముకుఁ గారణభూతమయ్యు ఫలాభివృద్ధితోడ క్షయముందాల్చును. దీనిని నీటి

సామ్యముచే మున్నే సూచించితిమి. సూచనలతో విరమించినఁ జాలదు. కాన నింకను విచార్యము. మరల నీపటముఁ గమనింపుఁడు.

౩-వ పటము.

త్రాగనుఁ ద్రాగను సుఖము—అనఁగా ప్రయోజనము కొఱఁతవడుటయు, కొంతవడికిఁ బ్రయోజనము పూర్ణమై యదృశ్యమగుటయు, మఱియు బలాత్కారముగ నాస్వాదింపఁ బూనిన కష్ట మావిర్భవించి రాశితోడఁ గ్రమగతి విజృంభించుటయు నిచట స్పష్టములు. అదియట్లుండె. ప్రకృతము ప్రయోజనన్యూనతమాత్రము యోచింపుఁడు.

తొలిగ్రుక్కచేఁ గలిగిన ప్రయోజనమునకు ఆదిప్రయోజనము, ఆద్యుపయుక్తి, ఇత్యాదులు నామములు.

ఏదైనరాశియందు అంత్యభాగముచేఁ గలిగిన యుపయోగమునకు అంత్యప్రయోజనాదులు పేర్లు.

ఇఁక నంతరాశిని గడించినందుననో యనుభవించి నందుననో కలుగుమొత్తపు సుఖము సమాసోపయుక్తి నాఁబడు.

పైపటములో అ = ఆద్యుపయుక్తి, ఆ = ౫ గ్రుక్కలప్పటి యంత్యోపయుక్తిం, ౫, అ,ఆ,లచేఁ జుట్టఁ బడిన న్యాసము సమాసోపయుక్తి. ఒకవేళ మూఁడు గ్రుక్కలకే చేతనున్న చెంబు నెవరైన లాగికొనిరేని అప్పటి యంత్యోపయుక్తి: ఇ. అట్లే వివిధరాసులకు నని యెఱుంగునది.

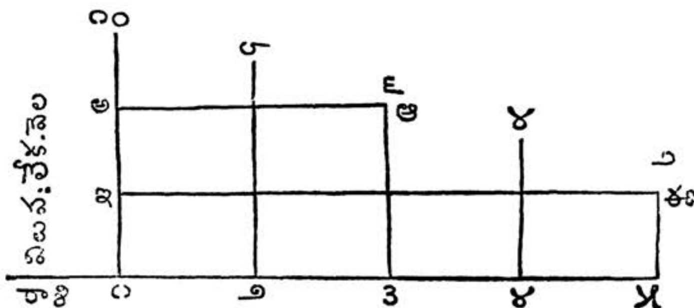
ప్రకృతము చర్చింపఁదగినప్రశ్న :—అయిదు గ్రుక్కలు నిండారెఁబో, ఐదవగ్రుక్కయొక్క ప్రయోజనము 'ఆ' అనఁగా ఐదుగ్రుక్కలు గలిగిన రాశియొక్క యంత్యప్రయోజన మనుట. ఇది కడపటి గ్రుక్కయొక్క లాభముం దెల్పునా? మఱి తత్పూర్వపుగ్రుక్కలయు నుపయుక్తతం దెలుపునా?

ఈసందియ మేల కలుగవలె నందురో. చూడుఁడు. నీళ్ళను అమ్ముట కొకఁడు పీపాయి పూరించి తెచ్చినాఁడనుకొందము. ఆనీళ్ళను మన నిదర్శనములోని నాలుక యెండినవాఁడు వెలకుఁ గొనువాఁడైన నమ్మువాఁడు, తొలిగ్రుక్కకొక వెల, మఱుదానికి నింతవెల, అనియిట్లు క్రమముగ కృష్ణపక్షక్రయముల విధించఁబోవునా? పోఁడు. కారణమేమి? ఒకగ్రుక్కకును మించిన రాశి లేకుండిన నతఁడొక్కరూపాయనైన నొసఁగి దానిం బొంద నుద్యుక్తుం డగును. ఏలనిదాహతాపము నిర్భరము కావున. ఒక్కపీపాయి నీరున్నదిగావున నిపుడట్టి క్షామకాలపు

ధరల నాతఁడేలయిచ్చును? ఇయ్యఁడు. చెంబునకు నరణాయిమ్మన్నను శేరమునకుఁ సన్నద్ధుఁడైనఁ గావచ్చును. ఇట్లు నీరములు తక్కువ వెలకు లభించినను దానివలని ప్రయోజనముయొక్క గతులు మాఱునా? ఏల మాఱవలె? రూపాయనిచ్చిన నేమి? అరణాయిచ్చిన నేమి? తొలిగ్రుక్క చేఁగలుగు సుఖము పిపాసా తీవ్రతంబట్టి యుండుఁ గావున నది క్రయముల మేరకు భిన్నవృత్తిఁ దాల్పఁజాలదు. అట్లే తదితరములైన గ్రుక్కలయు సుఖము ధరల ననుగమించియుండదు. ధరలును (క్రిందఁజూప బోవు విధమునఁదప్ప) సుఖముల క్షయవృద్ధుల ననుగమింపవు.

చూడుఁడు. వెలల విషయములోని విపరీతము! రాశి కొలఁది వెలలును మాఱును. కొంచెమేపండిన వెల లెక్కుటయు, పంటలు సమృద్ధములైన వెలలు వ్రాలుటయుఁ, దెలిసిన సంగతులే. దీనిని పటము వ్రాసి చూపిన బాగుగదా!

4-వ పటము.

ఒకింతపండిన కాలమునకన్న నెక్కువయింతల కాలములో వెలలు తక్కువ. వెలలు తక్కువయన నేమి? నూతనముగఁ

బంజిన భాగమునకు మాత్రము తగ్గుననియా? కాదు. ఇంకేట్లు?
౧౦౦ పుట్లనాఁడు పుట్టికి వెల ౬ రూపాయలుండు ననుకొం
దము. ౫౦౦ పుట్లనాఁడు పుట్టికి వెల ౫ రూపాయలుండును.
ఇపుడు తొలి ౧౦౦ పుట్లకును ౫ రూపాయలే కాని వెలయె
క్కువ యుండఁబోదు. అనఁగా విలువ, వెల, వీనివిషయములో
నొకభాగమునకు నేపరిమాణము ఖరీదు సమకూరునో తగితర
భాగములకు నదేపరిమాణము సమకూరుఁగాని, వివిధరీతుల పరి
మాణము లేక రాశిలోని భాగములకు నుండవు. కావున నే
రాశియొక్క మొత్తపువెల సూచించునపుడు, తక్కువవెలగల
భాగముయొక్క వెలయే తక్కినవానియు వెలయనియు, ఈ
ఖరీదును భాగములయొక్క సంఖ్యతో గుణించిన మొత్తపువెల
ఘటిల్లుననియు శాస్త్రసిద్ధాంతము.

3. ఇంతలవేళలో మొత్తపుఖరీదు ౧. 3. అ. ఆ. లచే
నావృతమైన మండలము. అనఁగా భాగములు మూఁడింటికి
ప్రతియొక్కటికి వెల=౬. అట్లే. ౫ ఇంతలవేళలో. ప్రతిభాగము
నకు వెల ౨. మొత్తపు విలువ ౧, ౫, ఇ, ఈ, లచే వేష్టిత
మైన చక్రము.

ప్రయోజనమునకు విలువకు నుండు వ్యత్యాసము తే
టపడవలెనన్న నీరెండుపటములను గమనించి చూచినం జాలు.
వెలలనో:—రాశింబట్టియన్ని భాగములకును వెలయొక్క టే

ప్రయోజనములనో:—ప్రతిభాగమునకు నొక్కొక్క పరిమాణము. ఆదినెక్కువ; తుదఁదక్కువ.

అయిన నంత్యభాగమూల్యమే ప్రతిభాగముయొక్కయు మూల్యమైన విధంబున నంత్యోపయుక్తినిం బ్రతిభాగోపయుక్తిగ నేల గణింపరాదు? రాశితోడ మూల్యము తగ్గును గదా! లట్లే ప్రయోజనమును తగ్గునదియు. ఈమాత్రము సమన్వయము గలవానికి సంపూర్ణసమన్వయమేల పొందింపనీరు? ఇదియనేకులను బట్టిబాధించు బ్రహ్మరాక్షసివంటి ప్రశ్న.

కారణములు:—(౧) మూల్యము వస్తువులను గొనుట యమ్ముట వీనిలోఁ దేలుతారతమ్యము. ౫౦౦ పుట్లుండిన కాలములో వెలలు ౪కి వచ్చెఁబో. ౧౦౦ పుట్లేయుండిన వెల ౬ రూపాయలుగ నుండుననుట యిపుడును (అనఁగా ౫౦౦ పుట్ల కాలముననను) నిజమేయైనను ౧౦౦ పుట్లను ౬ రూపాయలుగను, తక్కిన ౪౦౦ ను ౮ రూపాయల రీతిగను నమ్మనెవఁడు గాంక్షింపఁడు? కాంక్షించిననునా కాంక్ష విఫలమే. ఎట్లన. అట్టి పిచ్చివాదముల కెవఁడైనఁ గడంగిన 'మాకు ౪ నకు వచ్చు ౪౦౦ లోనుండు పుట్ల నేయమ్ముఁడు. వెలపొడుగైన ౧౦౦ టిని మీయింటనే నిలుపుకొనుఁడు' అని తీయువారు హేళనము సేతురు. కాఁబట్టి భాగములు భిన్నప్రయోజనములుగ నున్ననేమి? తక్కువప్రయోజనము గలిగి, వెలసరసమగు నంత్యభాగముఁ గొన్ననేమి? ఎక్కువ ప్రయోజనము గలదియని

వ్యాఖ్యానార్థమెన్నఁబడిన ప్రథమభాగముఁ గొన్న నేమి ? భాగములగుణమము సమానమైన సుఖము సమానమే. కావునఁ గొనువాఁడు రాశింబట్టి యేర్పడిన యధమపక్ష క్రయమునకన్న నధికమేనాఁడు నియ్యఁడు. సుఖమెక్కువగనున్నను, అట్టి భాగమే తక్కువ వెలకు లభించునేని ఎక్కువ వెల యేల యిచ్చును ?

అట్లైనచో ప్రతిభాగమునకును వెవ్వేఱుమూల్యములున్నవని యేలయంటిరి ? అయ్యో రామా ! మేమట్లనలేదు. మామాటయొకటి. మీయర్థము వేఱొకటి ! కానిండు ! ఈసంశయము నివారింప నింకొక వ్యాఖ్యానము చేసెదము.

ఈ క్రింది దృష్టాంతమును విమర్శింపుఁడు :—

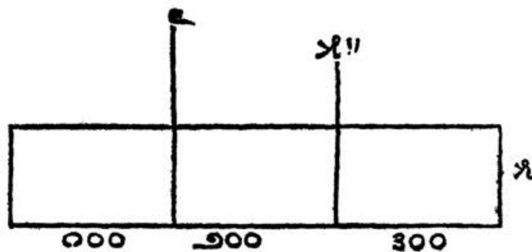
౧౦౦	పుట్లకాలములో వెలపుట్టికి -	౬	రూపాయలు.
౨౦౦	,,	౫½	,,
౩౦౦	,,	౫	,,
౪౦౦	,,	౪½	,,
౫౦౦	,,	౪	,,

ఇట్లు వెలలు మాఱుట స్వాభావికమే కదా ! కాఁబట్టి మూల్యసిద్ధాంత మూహించు పద్ధతి యెట్టిదనఁగా :—

౩౦౦ పుట్లకాలములోను ౧౦౦ పుట్లేయున్న దానికి వెల ౬ రూపాయలవంతున యుండుననుట నిశ్చయము. కావున ౩౦౦ పుట్లుత్పత్తియైన యవసరమందును ౧౦౦, ౨౦౦ టికిని, ౬, ౫½ లకును క్రమముగాఁ గల సామ్యములు నశించి

వవిగావు. అవి బయుటఁ బ్రత్యక్షముగ నిల్వకున్నను ఈయధిక రాశికాలమందును లీనమైయున్న న్యాయములు. కావున వానిని వదలఁగూడదు. మఱి 300 పుట్లకాలములో ప్రతియొకపుట్టికిని సాక్షాత్తుగ సిద్ధించుధర గ. దీనిని వదలరాదు. ఇఁక నీరెంటిని గలిపినట్లు చూపుట యెట్లనఁగా:—

5-వ పటము.

అనఁగా రాశితోడ మూల్యమును మాఱునది యని ప్రచురించుటకై, యప్పటి 300 పుట్లరాశి వివిధపరిమాణములు గల రాసులకూడికచే నేర్పడినదిగా భావించి, యంత్యరాశి మూల్యముచే ప్రతిభాగముయొక్కయు మూల్యము నేర్పడియె నంటిమేని, పైనివాక్రుచ్చిన రెండున్యాయములయు నన్వయమును నిత్యతను రక్షించిన వారమగుదుము. "రాశితో మూల్యము మాఱును, ఏదైన నొక రాశిం గణించి చూచితిమేని దానిచే నేర్పడిన మూల్యమద్దాని ప్రతిభాగముం జెందును" ఈరెండు న్యాయంబులును పరస్పరవిరుద్ధములుగావు.

(౨) ఈరీతిని ప్రయోజనముం గూర్చియు వ్యాఖ్యానేల చేయరు? చూతము. రాశింబట్టి ప్రయోజనముండును. ఈ

గుణమున నిది విలువకుఁ దోఁబుట్టువు. ఆదిప్రయోజనముకన్న నంత్యప్రయోజనము తక్కువ. రాశియెక్కువయైన విలువయు క్షీణించుననుటతోఁదుల్యము. ఇఁక నంత్యప్రయోజనమే ప్రతిభాగప్రయోజనమని మూల్యోపయుక్తులకుఁ దెగని బాంధవ్య మేలకల్పింపరాదు? దీనికి సమాధానము:—

ప్రయోజనము భావము. విలువ వస్తువులను ఏమాత్ర మిచ్చి మార్చుకొందమను నిర్ణయము.

ఏవెలయిచ్చినను సరే ప్రథమమున వాడఁబడు భాగము తొలుకారుౙా వానరీతి వాంఛాసంరంభమునార్చి యెక్కువ సుఖమునిచ్చును. ఒక్కతూరి సుఖముఁజెంది, యనంతరము గొంతకాలమునకు వచ్చిన తక్కువ సుఖమునకన్నఁ దొల్తటి సుఖమెక్కువకాదని మందలింపఁదగునా? సుఖమేమో యారగింపఁబడినది. జీర్ణమునైనది. పిమ్మట నొకవేళ నమితసేవచేఁ గష్టమువచ్చినను ఆతొలిసుఖమెట్లు కొఱఁతపడును? కావున ప్రతిభాగమును భిన్నప్రయోజనములనుటయు స్వభావసమ్మతము.

ఇఁక విలువవిషయమై యిట్లుగాదు. వినియోగించుటలోనన్న భాగ భాగముగ మెక్కుదుము. కొనుటలో నీతీరు వేఱు. ఆకాలమునందుండు రాశినంతయు గణించి, దానినేవెల తటస్థించుననుట విచారించి యావెలకుఁ దీయుదుము. కాని భాగభాగమునకు నొక్కొక వెలయునుకొనము. తినుట

మొదలగు వినియోగక్రియలయందును కార్యాంతమునఁగాని సుఖంబుస్ఫురించకున్న ఖీవాదమొప్పుకోవలసినదే. కార్యారంభమునుండి—ఒక్కయారంభమునుండియా? దూరమునుండి వాసనలు గుప్పించుసరికే—సుఖము ప్రసన్నమగుట మీరెఱిఁగినదే కదా! విలువయుండిట్లా? కాదు. రాశియేర్పడిన తదనంతరము విలువ యేర్పడును. భుజించి ముగించిన పిమ్మట నేమిసుఖమున్నది? కడుపు బరువొకటేకాక! కాఁబట్టి మూల్యము, వస్తువుయొక్క రాశి కుదిరిన పిమ్మట దాని పరిమాణము ననుసరించి ప్రతిభాగమునకును గుదురు వస్త్వంతరతారతమ్యము. అట్లగుట నెల్లభాగములకును రాశికొలఁది నేకరూపమూల్యముండును. ప్రయోజనమన్ననో నానావిధ పరిమాణములు గలది.

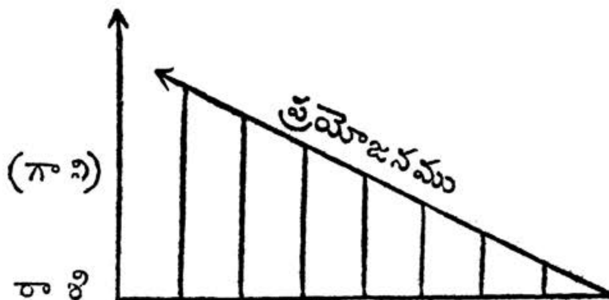
(3) మూల్యమునకుం బ్రయోజనమునకును నిరంతర సంయోగముం గలిగింప ననుభవవిదితంబులైన మఱికొన్ని వర్తమానములును బాధాకరంబులు.

ప్రశ్న:—గాలి యుపయోగకరమందురా? అనరా? నిస్సంశయముగ నుపయోగకరమే యనియొప్పి తీరవలయును. బంగారు, వెండి, వీనికన్న నిది ప్రధానము. ప్రాణాధారపదార్థము. అవునుగాని గాలియొక్క వెలయెంత? సామాన్యముగ సున్న. అనఁగా నంత్యమూల్యము పూజ్యమనుట. కావున నంత్యప్రయోజనమును పూజ్యమే. అంత్యమూల్యము పూజ్యముగాన ప్రతి

భాగముయొక్క మూల్యమును బూజ్యమే. కావున గాలి మూల్యము శూన్యమనుట సర్వసమ్మతము.

ఇఁక ప్రయోజనముంగూర్చి యిదేవ్యాఖ్యఁ జేసిచూడుఁడు! ఎంత యాభాసముగానుండునో! అంత్యప్రయోజనము సున్న. కావున ప్రతిభాగముయొక్కయు ప్రయోజనము సున్న. గాలియెందునకుం బనికిరానివస్తువు! ఇదెంత బాగుగ నున్నది! ఇపుడే యిది బంగారమున కన్న గొప్పయని యంటిరి. ఇంతలోన యది నిష్ప్రయోజనంబనియనెదరె! ఈపరస్పరవిరుద్ధ పూర్వపక్షము లెట్లునిలుచును? కావున గాలింగూర్చి చెప్పఁదగిన దేమనఁగా. చూడుఁడు!

6-వ పటము.

గాలి మిక్కిలి కొంచెముగానున్న దానియొక్క ప్రయోజనమింతంత యని చెప్పనగునా? కావున దాని కాద్యుపయుక్తి యవ్యయము. అవాఙ్మానసగోచరము. రాశియెక్కువయగుటచే దాని యంత్యప్రయోజనము తఱుగుచువచ్చెను. రాశి యపా

రమును గోరికకును దలంపునకు మీఱినదగుట దాని యంత్యప్రయోజనము సున్నతో సమము. కావుననే దానియందు మనకు నాదరము. ప్రబంధకవులకు వనితామణుల నడుములవలె శూన్యము. అంత్యప్రయోజనము లేకున్నను సమస్తోపయుక్తి లేదనఁగాదు. మీఁదిపటముం జూడుఁడు. అంత్యోపయుక్తి యెఱుకకు రానియంత సూక్ష్మము. అనఁగా నేమియు లేదనుటకు మర్యాదమాట! ఇఁకఁ బూర్ణోపయుక్తియో మేర లేర్పఱుపగానియంత విస్తృతము కాఁబట్టి సమష్టి నమేయమైనగౌరవమున్నను విలువలేదు. అగస్త్యుఁడు సముద్రమును అరచేతిలోఁ జేర్చినట్లు వాయువునంతయు నెవఁడైన మొత్తముగా సేకరించి మూటగట్టి మూలఁగూర్చున్నచో నది ప్రాణాధారముగాన వాఁడడిగి నంత యిచ్చికొనఁ ద్వరపడుదుము. స్వచ్ఛందముగ వలసినంత దొరుకునుగాన దానికి నంత్యప్రయోజనమును విలువయు మృగ్యములయ్యె.

రాశికి మించినకోరికలున్న నారాశియొక్క యంత్యభాగమునకుం బ్రయోజనము సిద్ధము. కోరికకు మించినరాసులున్న నంత్యభాగములతో నెవరికేమిపని? అవి ఱిత్తలు.

అంత్యోపయుక్తియే లేనియెడల మూల్యముండదు. అనఁగాఁ గోరికకుమించినరాసులున్న వానిని బదులు సరుకు లిచ్చికొన నెవ్వఁడును గోరఁడు. అంత్యోపయుక్తి యున్న మూల్యము తప్పదు. అనఁగా రాశికిమించిన కోరికలుంటచే నారాశియెడ జనుల కాదరమున్నదనియు, దానం జేసి సరుకుల మాఱొసంగియైన దానింబడయఁ జూతురనియు ననుట.

చూచితిరా! ప్రయోజనమునకును మూల్యమునకును ఇంతసేపునకు నిర్ధారణకు వచ్చినసామ్యము!

ఆద్యోపయుక్తికి సమష్ట్యుపయుక్తికి, మూల్యమునకును సంబంధము లేదు. ఉదా. గాలికి ద్వివిధోపయుక్తులు దట్టము. మూల్యము నహి.

అంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును నిత్యసంయుక్తములు. మూల్య మంత్యోపయుక్తిచే నిర్ధారితము. ఉదా. రాశి ననుసరించి యంత్యోపయుక్తి యుండును. అతక్కువ యుపయోగముగల భాగమున కేమి వెలయో యదియే ప్రతిభాగమున నావేశించిన మూల్యము. పీపాయినీరు అక్షకమునకుండిన తొలి చెంబు మిక్కిలి యుపయోగకరము. కడపటిది యధమము. అయ్యును ఈయధమరాశికి నేమిత్తురో యంతకన్న నెక్కువ తత్పూర్వరాసుల కిచ్చుట గానేరదు. రాశిననుసరించి యేర్పడిన కనీసము ప్రయోజనమున కేమి యిత్తుమో యదియే రాశియొక్కయు ప్రతిభాగము యొక్కయు విలువ. ౫౦౦ పుట్లకాలములో ౧౦౦ పుట్లనాటికన్న వడ్ల యంత్యప్రయోజనము తక్కువ. ఈతక్కువంబట్టి యేర్పడిన నయమైన వెలయే ప్రతి పుట్టియొక్కయు వెల.

అంత్యోపయుక్తిచే మూల్యము నిర్ణీతమగు నని యంటిమి. బర్మా మొదలగు దేశములనుండి బియ్య మమితముగ దిగు

మఱియు వెల్లడియించెనేని మనకాఁపులు మంచి వెలలు లేవని పంటలఁ దగ్గింతురు. యంత్రములచేఁ దయారుచేయఁబడు నీలి ప్రసిద్ధికి వచ్చినదే. నెల్లూరు మొదలగు ప్రాంతములవారు నీలిపంటలఁ జాలించి యుండుట తెలియదా? అనఁగా నిప్పటి ధరల ప్రకారము పూర్వమున్న నీలిరాశిలోఁ గొన్ని భాగములకుఁ బ్రయోజనము భగ్నమాయెననుట. (అనఁగా నారాశికి సంత్య ప్రయోజనము పడలెననుట) కావున రాశి తగ్గింపఁబడియె. మరల నేదేనొక కారణముచేఁ బాటనీలికి గిరాకి హెచ్చెనేని నాయాదరాధిక్యముతో సంత్యప్రయోజనమును వికసించును. వెంటనే విలువవిలసిల్లినఁ బాటలిప్పటివలె ముకుళితస్థితిలోనుండవు. అంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును రెండు శరీరములం జెందిన యేకాత్మ యట్టివి.

రాశిచే నంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును నిర్ధారితములు. మఱి యంత్యోపయుక్తి మూల్యములచే రాశినిర్ధారితము. ఉదా. నీలికిని రాశి (అనఁగా మూల్యము) హెచ్చిన నెక్కువరాసులు పండింపఁబడును. కావున రాశియు మూల్యమును పరస్పరనిదానములు.

గాలి మొదలగు సవ్యయరాశివస్తువులకు సామాన్యముగ విలువలేకున్నను దేశాదివిశేషములం జేసి విలువయేర్పడుటయుంగలదు. ఉదా. (౧) ముత్తెపుచిప్పలకొఱకు

సముద్రములో కొంతలోతునకు దిగినవారికి గొట్టముల గుండ గాలి గొట్టుదురు. దీనికై యిన్ని ఘనపుటడుగుల గాలి కింతయని ధరల విధింతురు. (౨) ఊపిరియాడని మహాపట్టణములలో మంచిగాలి పాఱునిండ్లకు బాడుగ కొంచె మధికము. ఇది గాలికొఱ కియ్యఁబడిన వెలయే కదా!

మూల్యము వినిమయసంబంధి. అనఁగా వస్తువుల బేరసారములలో మార్చుకొనుటయందు దీనికింత, దానికీమాత్రము, అనియేర్పడు విలువ. వ్యవహారపరివర్తనము లేనిదైనచో ప్రయోజనములుండుగాని మూల్యములునిర్మూలములగును. కావునఁ గదా యనేకవస్తువులున్నంగాని విలువకును వినిమయమునకును నెడము దొరకదంటిమి. ఇట్లు ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటలో ప్రత్యక్షమగు "ఇంత - మాత్ర" మనుపదములచే సూచింపఁబడిన భావమును వెల్లడిపఱుచుటకై వస్తువులు భాగభాగముగానుండు రాసులంబోలినవని యూహింపవలసెఁగాని, నిజము చూడఁబోయిన గాలిమొదలగునవి యఖండములైన యేక సముదాయములే. అవి యిసుకవలెఁ బొడిపొడిగా లేవనుట స్పష్టమే. ఒకవేళఁ గుప్పలుగాఁ బోయఁదగిన వడ్లు రాగులు మొదలగువాని రాసులుండ లేదా యని యందురో! ఉన్నవి గాని యొకమాఱు వానిని రాశిగాఁ జేర్చినపిమ్మట 'ఇది మొదటికుప్ప; ఇది రెండవకుప్ప' యని నిరూపింపనౌనా? నిరూపించితిమిపో వానివల్ల నేమిగుణము? రాశిననుసరించి యన్ని పాళ్లకుఁ గలుగు విలువయొక్కటియే.

అట్లగుట ప్రథమద్వితీయాది నిర్ధారణ నిరర్థకచేష్ట. కాఁబట్టి పదార్థము లప్పటప్పటికి నేకసముదాయములుగాని భిన్నభిన్న భాగములు గావు. రాగులమండీలో నొకానొకనాఁడు ౧౦౦ పుట్లు వచ్చిచేరిన వనుకొనుఁడు. ఇవన్నియు నొకేయంగడిలో దిగవు. ౧౦ యంగళ్ళున్న నొక్కొక్కటి ౧౦ పుట్లుగాని యమ్మకమునకు నుంచునేమో. ఇట్లు ౧౦౦ పుట్లును పదిపదిగా విభాగింపఁబడి ౧౦ చోట్లఁ జేరినను, ఆమండీలో నేర్పడిన వెల యీ వెవ్వేఱుపదుల ననుసరించి యుండదు. మఱి యామొత్తపు ౧౦౦ పుట్లనుండి ప్రభవిల్లిన వెలయే యన్నిభాగముల నావేశించును. చూచితిరా, యయ్యెకాలముల నయ్యెపణ్యాచక్రంబుల వస్తువులు నిజము చూడఁబోయిన జగిబిగి గలిగిన యేకసముదాయమే యనుట యనుభవదృష్టము.

భాగభాగములుగా నున్నవనుట వ్యాఖ్యానార్థము చేయఁబడిన యూహ. ఏవ్యాఖ్యానము లందురో. ఈరెండు న్యాయములం బ్రదర్శించుటకై :— (౧) రాశితోడ వెలయు సామాన్యముగ మాఱును. రాశి యీమాత్రమైన వెల యింత, ద్విగుణితమైన నింత, ఇత్యాది సాదృశ్యములు శాశ్వతములు. (౨). మఱి యయ్యెకాలముల నయ్యె పణ్యాచక్రములందు రాశిసమస్తముచే నిర్ణయమునకుఁ దేఁబడు వెలయే ప్రతిభాగముయొక్కయు వెల. మఱియాకాలములోను పూర్వము చెప్పఁబడిన సాదృశ్యము లదృశ్యాకారముతో నున్నవి.

ఈన్యాయద్వితయము సిద్ధాంతము చేయుటకునై హేతుభూతమ్ములుగ ననుకూలించునవిగాన భాగభోగములుగ గణించుట యుక్తము.

మఱియు మూల్యశూన్యంబు ప్రయోజన శూన్యంబని కొందఱు భ్రమింతురు. ప్రయోజనము, విలువయు సమగ్ర సమత్వముఁ దాల్చినచో, రత్నములు బంగారు మొదలగునవి ప్రబల ప్రియములుగాన, నవి వాయ్వాదులకన్న నెక్కువ ప్రయోజనము కలవి యనవలసి వచ్చును! ఇది హాస్యవాదమే కాక కువాదమును. దీనిని ఖండించు విధమెట్లు? విలువకు ప్రయోజనమునకు సంబంధమే లేదని యందమా? ఇది ప్రకృతి విరుద్ధము. ప్రయోజన మున్నంగాని వస్తువుల నెవరుఁ గొనరు. వీధ దుమ్మునెవరైన వెలనిచ్చి తీయుదురా? కాఁబట్టి ప్రయోజనమునకు మూల్యమునకు నేదోసంబంధమున్నది. మన వ్యాఖ్యాన మేమందురో. విలువ రాశిననుసరించి యుద్భవించు నంత్య ప్రయోజనముతో సమన్వితము. అంత్యప్రయోజన మనఁగా నంత్యభాగ ప్రయోజనము. "అంత్యభాగ" మని యనవలసి వచ్చినందున వస్తువు భాగభాగములుగ నున్నదని వితర్కింపవలసె. ఉపయోగము నానామూర్తులం దాల్చినయది యను నిర్ధారణయొక్క సాహాయ్యము లేనిది గాలికి బంగారమునకును జరుగు నీ తర్కయుద్ధములో గాలికి జయము రానేరదు. ఈజయమెట్లు చేకూర్పఁబడె ననఁగా:—గాలికి నంత్యోప

యుక్తి లేదు. ఇయ్యది బంగారమునందు ఘనము. అయినను బంగారమునకుంగల సమష్ట్యుపయుక్తికిని వాయుమండలపు సమష్ట్యుపయుక్తికిని సామ్యము దోమకు నేనుంగునకు నుండు వాసియట్టిది.

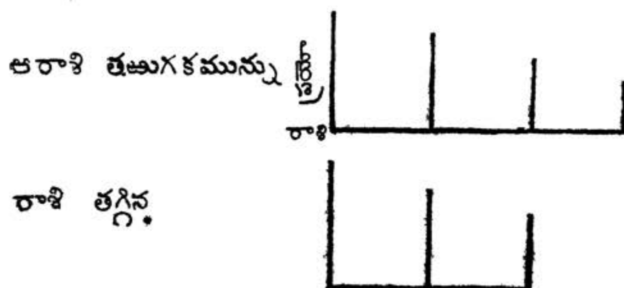
కాని! వస్తువులం భాగములున్నవనియు, ఈభాగములు ప్రథమద్వితీయాదులనియు, అంత్యభాగమనునది యొకటియున్నదనియు, ఈభాగముల యొక్క యుపయుక్తతా గుణము క్రమమైన క్షయముం దాల్చినదనియు,— ఇన్ని సిద్ధాంతములను దెచ్చిన దెందునకు? గాలిమాట నిలుపుటకేనా! వినుండు. గాలిమాటయనునది మనమాటగాదా? అనంగా నవరత్నముల కంటెను గాలి ప్రధానమనుట యనుభవముగాదా? ఈయనుభవమును సహేతుకముం జేయుటకు. మఱియు, భాగభాగముల నుండి ప్రభవించు సుఖము న్యూనతగలది యనుట ప్రత్యక్షానుభవగోచరము గాదా! నీటి సామ్యముచే నియ్యది సుబోధము సేయంబడియెంగదా! కావున నీసిద్ధాంతము లన్నియు గాలిమాటలుగావు, గేలిమాటలుగావు! మఱి సత్యములు. ప్రత్యక్షజ్ఞానమున లీనములై యుండు గూఢతత్త్వములు.

సంగీత విద్వాంసులరీతిని మనము నారోహావరోహములం జేసితిమి. తలనుండి తోంకవఱకు మొదలు తడవిచూచితిమి. ఇప్పుడు, తోంకనుండి తలవఱకుం బరీక్షించితిమి. ఆమూలాగ్ర పఠనమున్ను నిట్టిదే యుండునేమో! ముందున కేగుదము.

ఆద్యోపయుక్తి యనఁగా, వస్తురాశి యత్యల్పమై గిరాకి యత్యధికమైన కాలమున దానియందు మనకుండు నాదరము. గాలికి నాద్యోపయుక్తి నిర్ణయించుట కష్టము. అదిలేకుండఁ గొంచెమైనఁ మన ప్రాణములే యుండవు. ఇంక నాదరమునకు నాధారమెద్ది? కావున దానియొక్క ఘనత భావనాశక్తిచే నూహ్యంబు. అంత్యోపయుక్తి హెచ్చుట యన గిరాకి హెచ్చుట యనుట. అనఁగా మనకు దానియందలి యాదరము వృద్ధిఁగాంచి నందున దాని యంత్యభాగము యొక్కయు ప్రయోజనము విస్తారము గాంచెననుట. అంత్యప్రయోజనము విస్తరించు విధంబులు రెండు.

(౧) గిరాకి— (అనఁగా మనకు వస్తువునందలి యభిరుచి) నిలుకడగ నుండఁగా వస్తువుయొక్క రాశి తగ్గనేని;—

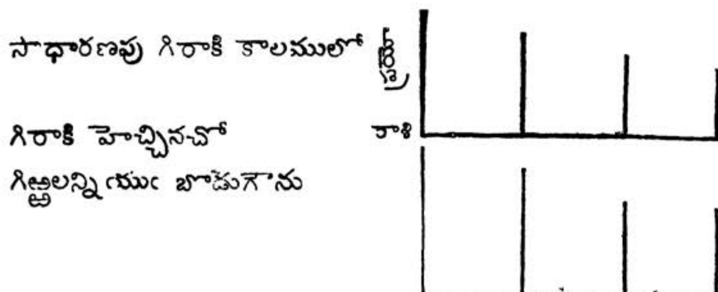
7-వ పటము.

ఇట్టి రెండవపటమున మూఁడవ గీఱ్ఱయే యంత్యప్రయోజనము సూచించును. ఉదా॥ పంటలు చెడనేని ధాన్యపు వెల హెచ్చుట.

(౨) రాశియల్లేయుండి గిరాకి హెచ్చుటచేత. అనఁగా నాదరము వృద్ధియగుటచేత.

8-వ పటము.

ఉదా॥ పెండ్లికాలములను చైత్రవైశాఖ మాసములలోను బట్టల ధరలు హెచ్చుట.

వాంఛాపూర్తికి ననుగుణమగు రాశి యెక్కువ కాను గాను గిరాకి యట్టులేయున్న, దాని యంత్యప్రయోజనమును, విలువయు క్షీణతనొందవచ్చును. రాశిశుక్లపక్షము నవలంబించిన మూల్యము కృష్ణపక్షములోఁ జేరును. కోరికకు మీఱినరాసులున్న విలువ యస్తమితమగును. అంత్యోపయుక్తితోఁ గూడిన పదార్థములకెల్ల సమస్తోపయుక్తి యున్నను సమస్తోపయుక్తితోఁ గూడిన వానికెల్ల నంత్యోపయుక్తి యున్నదను నిశ్చయము లేదు.

ప్రతి బేరమునందును - అనఁగా వినిమయము క్రియాసమయము మున-నాలుగు విధముల యంత్యప్రయోజనముల సరిపోల్చి చూచుటసిద్ధము. ఉదా॥ ఆవునకుమాఱు ఎద్దును గొన నుద్యమముండెనేని :—

అమ్మువాని యోచన :—(౧) నాకిన్ని యెద్దులున్నవి. ఈయొక యెద్దుచే నీ రాశింబట్టి నాకుంగు ప్రయోజనమేమి? (౨) నాయావుల సంఖ్యయింత. కావున నీయావుంగొనుటచే లభించు ప్రయోజనాధిక్యం బెంత?

కొనువాని యోచన :—(౧) నాకిన్ని యావులున్నవి. ఆరాశిం బట్టి యీయావుచేఁ గలుగు ప్రకర్ష మెంత? (౨) నాయెద్దుల సంఖ్య యీమాత్రము. ఈక్రొత్తయెద్దు లభించునేని యేమాత్రము ప్రయోజనాధిక్య మలవడును?

వినిమయమెప్పుడు జరుగుననఁగా, ప్రతివానికిని ఇచ్చువస్తువునకైనఁ గొనువస్తు వాకింత యంత్యప్రయోజనము నధికముగాఁ గలదియైన. లేనిచో బేరసారము లేల? చేతనుండు దానికన్న నెక్కువ ప్రయోజనకారిగాకున్న నితరవస్తువుతో

నేమింపని? కావున వినిమయములలో నుభయ కక్షులును ప్రయోజనాధిక్యముం బడసి కృతార్థులౌదురు. ఉభయులు లబ్ధలాభులౌట యనిత్యమేని వర్తకములు వ్యాపించియుండునా?

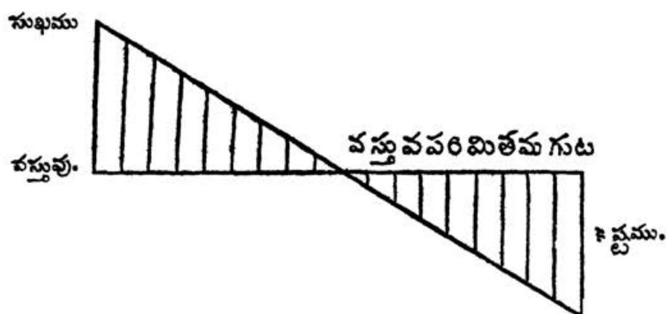
అంత్యోపయుక్తి లేని పదార్థములకై యెవ్వఁడును బాటు పడఁడు. అంత్యోపయుక్తి లేని వనఁగా మితమునకు మించిన రాసులున్నవియనియు నద్దానం జేసి వానియందు మమత లేదనియు భావము. ఇష్టము లేనిచో నెవఁడైన శ్రమ పుచ్చుకొనునా? మఱియు నిచ్ఛాపూర్తికి వలయు బండము లుండఁగా వానినెక్కువచేయుట కెట్టిమూఢుఁడు నుద్యమింపఁడు. కావున వాంఛలకును శ్రమమునకుచు బరస్పర సంబంధము గలదు. దీని విధంబు స్పష్టముగఁ దెలియఁజేయుదము.

వాంఛలకు యత్నములకు నుండు పరస్పరత.

(1) అమానుషశక్తిచేఁగాని సాధింపరాని యుద్యోగముల నెట్టివాఁడు నాసింపఁడు. హనుమంతునివలెఁ గొండలు మోయఁ గలిగినంత బలము రావలయునని పిచ్చివాఁడు తప్పఁ దదితరుఁ డెవఁడైన సాముఁ జేయఁ బూనునా? నక్షత్ర లోకములో నిల్లు గట్టికొని వసింప నెవఁ డపేక్షించును? కావున మన కసాధ్యములని స్పష్టముగఁ దెలిసిన వానియందు సాపేక్షుల మెన్నటికిని గాము. సాధ్యములని నమ్మినవానియందే మనుజుఁడు తఱుచు కాముకుం డగును.

(2) మఱియు క్రమ దుఃఖభాజనంబు. వస్తువ్రులు స్వభావముగ సుఖము నొసఁగునవి. వస్త్వాధిక్యము పెమకూర పమకూర సుఖము హీనతఁ జెందును. ఈన్యాయమును బటములో సూచించినఁ దెల్లమగును.

9-వ పటము.

రాశి యెక్కువయగు కొలఁది వాంఛాసుఖంబులు తక్కువలగును. తుద కపరిమితమగుచు కష్టమేయగును. కష్ట మారంభించిన వెనుక నిది సుఖమువలెఁ దగ్గుటలేదు. మఱి సదా, కారణమైనవస్తువు వృద్ధియగునట్లెల్ల, నిదియు నెక్కువయగుచు వచ్చును. ఈవిషయమే మునుపు నీటి సామ్యముచే బోధించితిమి. (1-వ పటముచూడుఁడు.) త్రాలిగ్రుక్క మహదానందదాయి. త్రాగను త్రాగను అభిరుచి లాఘవంబు నొందును. కొంతవడికి సుఖముగాని కష్టముగాని లేని మధ్యస్థితి ప్రాప్తించును. ఇంకను మఱి లేక త్రాగినచోఁ గష్టమారంభించును.

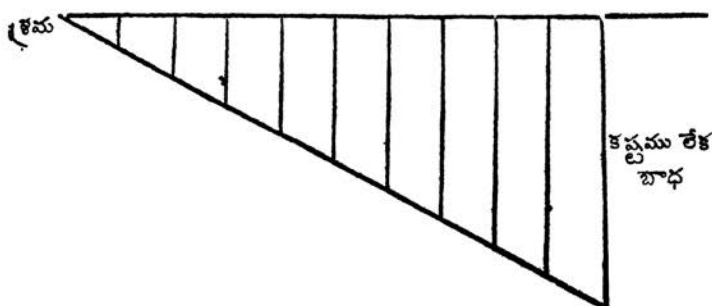
బలాత్కారముగ విడువక నోట నీటిం బోసిన నా హింస చెప్ప నలవిగాదు.

ఈవిషయమునే బోధించు నొక కథగలదు. వేసవికాలమున నొక బాటసారి యొక యెడారిలోఁ బ్రయాణముఁ జేయుచుండెను. పాపమెండ వేడిమిచే నెంతయుఁ దపించి దాహాతురుఁడై యాపాంథుఁడు చుట్టుప్రక్కల నీ రెచ్చోటను గానక "యెచటనైన నింత త్రావనీరు చిక్కునా దేవుఁడా?" యని చింతించుచుఁ బ్రయాణము సేయుచుండఁ గొంతకాలమున కతనివంటి మార్గస్థుఁడొకఁ డెదురయ్యె. వానింజూచి యితఁడు నోరెండిపోవ 'అయ్యా! ఇట్లే వచ్చితివికదా! త్రోవలో నెక్కడైన నీరున్నదా?' అని యడిగెను. అందున కతఁడు 'సుమారిచటికిఁ బరువుదూరమున నొకబావి యున్నది. అందు మొదటి భాగముననుండు నీరు ద్రావిన నమృతతుల్యముగ నుండును. రెండవభాగమున కొంచె ముప్పగా నుండును. మూఁడవచోట నింకను క్షారము. నాలవ యెడ నీరునోటఁబోయ సాధ్యము గాదు." అని చెప్పి తనత్రోవఁబట్టి వెడలిపోయెను. అదివిని యితఁ డిదేమి యింద్రజాలమా యని చింతించుచు నతివేగమున ముందు పయనముఁ జేయ నా పాంథుఁడు చెప్పినట్లే బావి యొకటి కనులారఁగానవచ్చెను. ఆపథికుఁ డా బావిలో నొక యెడదిగి కరువుదీర నీరు ద్రావ నవి యట్లే యతిమధురములుగ నుండె. దాహముదీఱిన పిదప నతని మాట పరీక్షింప నెంచి

యింకొకచోఁ ద్రావిన నవియంత మధురములుగ నుండ లేదు. మూఁడవదిక్కున ద్రావఁబోయి మునుపటికన్న మిఁగుల నుప్పగ నుంటచే యెట్టెట్లో కష్టపడి త్రాగెను. నాలవచోట నీరు నోటఁబోసికొని నాలుకయంతయుఁ జీలిపోవునట్లైన 'నాతఁడు చెప్పినదే నిజము. ఇందేమియో యక్షిణియున్న' దని తలఁచి త్రాగలేక యుమిసి తనత్రోవను బోయెనఁట ! ఇందుఁగలయక్షిణిని మాచదువరు లిదివఱకే గ్రహించి యుందురు.

శ్రమ బాధాకరంబు. శ్రమ హెచ్చుపర్యంతము బాధయుఁ బ్రబలించును. సుఖంబుఁబోలె తుయవృద్ధుల కిది పాత్రంబు గాదు. ఇందులకు నిదర్శనమగు పటము.

10-వ పటము.

కావున నేదేని పనికిఁ బూనుకొంటిమేని కాలక్రమేణ శ్రమచేఁ గల్గు క్లేశంబు హెచ్చి యాయుద్యమము నందలి యుత్సాహము నంత మొందించును.

(౩) 'కష్టేఫలీ' యనువాక్యప్రకారంబుగ యత్నమెక్కువయగు కొలఁది ఫలమున్ను అధికముగ లభించును. ఇఁకఁ బురుషప్రయత్నము ప్రయాసము లేకయే ఫలము లబ్బునేని యెల్లరు నన్ని వస్తువులును కావలయునని కోరుదురు. తలఁచిన మాత్రాన వలచినది సమకూరునేని ఆశలకు నంతముండదు. గురువుల నాశ్రయించుట క్లేశములకోర్చుట అవధానబుద్ధితో వల్లించుట యను నిరోధమును లేనినాఁడు సర్వప్రజలును పండితోత్తములుగా నుండుదమని కాంక్షింపరా! అట్లేల కాంక్షింపరన, నిన్ని యిడుములం బడవలయుఁ గదా యను భీతిచేతనే. చూడుఁడు. ఆశల బంధించుటకు వేదాంతమునకైన నిశ్రమయే ప్రబలపాశము.

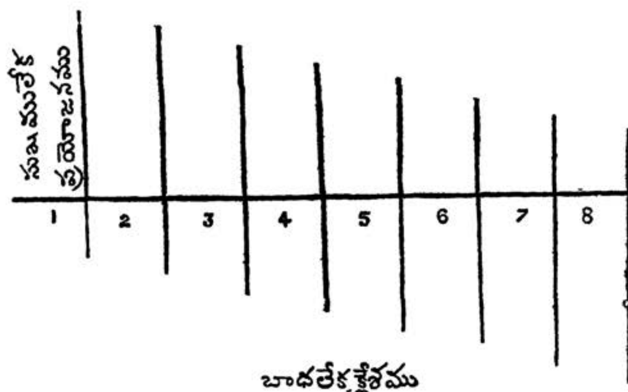
(4) కార్యారంభంబున ఫలంబు స్వల్పంబుగ నుండుఁగాన దానియందు మనకుఁ బ్రీతి యధికముగ నుండును. అందుచేఁ బ్రయాసము ప్రయాసగఁ దోఁపదు. అనురక్తి లేనివానికిఁ గొంచెపాటి ప్రయాసమును ఘనముగఁ దోఁచును. కామాతురునకుఁ గష్టంబులు గష్టంబులుగఁ గానఁబడవు. వాఁడెట్టిగోడలనైనను దుముకుటకు వెనుదీయఁడు. ఏకార్యమునైన నాసక్తి గొంటిమేని దానివలనఁ గలుగు దేహమనః పీడనంబులు బుద్ధికిం దట్టవు. ఆఁకలిచే నాకులుఁడైన వానికి గోడదుమికి తోఁటలోఁ బ్రవేశించి చెట్టెక్కి పండ్లు గోయుట యశ్రమమైన కృత్యముగాఁ గనుపించును. ఈకార్యమునే సంతర్పణచేఁ దృప్తుఁడైన వేనుక

వానిం జేయుమన్న "అయ్యో! ఇట్టికార్యము నాచేత నవునా?" యని యూరకుండును. ఆవశ్యకము అసాధ్యము గాదు. అనావశ్యకమని తోఁచిన యెడల సులభ సాధ్యంబును అసాధ్యమగును.

(౫) వాంఛయుఁ దత్పరిపూరణార్థమైన యత్నమును శమించుటకు మూఁడుకారణములు గలవు. ఇవిమూఁడును ఏకకాలమునఁ బ్రవర్తిల్లుటయే కాక పరస్పరనిర్ధారితములు నయి యున్నవి. ఈకారణము లెవ్వియన — ప్రయత్నముఁ జేయఁజేయ బాధతోఁ బాటు ఫలమును అతిశయించుటచే ననురాగము క్షీణతకువచ్చి తుదకు బొత్తుగ నశించిపోవుట. అనురాగము హీనమౌకొలఁది కష్టము తక్కువగానున్నను ఎక్కువగాఁ దోఁచి తుదకు సహింపరాని దగుట. బాధయెక్కువయగుటచే ఫలముమీఁది మమత కృశించుటయు ననునవి పరస్పర నిర్ధారితము లంటిమి. అనఁగా వాంఛచే శ్రమయు శ్రమచే వాంఛయు నిర్ణీతము లనుట. ఈవిషయమునే నిదర్శనపూర్వకంబుగఁ దెల్లం బొనర్తము. కోడికి గ్రుడ్డును, గ్రుడ్డునకుఁ గోడియు ఆధారభూతము లనుట సర్వవేద్యము. వాంఛ హెచ్చిన శ్రమ తగ్గినట్లుండును. శ్రమ హెచ్చిన వాంఛ కృశించును. వాంఛ యెంతయెక్కుడుగ నుండునో యంత యెక్కువ శ్రమచేయ నుద్యుక్తుల మగుదుము. ఖనను ఎట్టి శ్రమచేతను సాధింపరాని వస్తువులం దాశగొనుట యసంభవము. అందరాని పండ్ల కజ్జులు సాచుట నరునకునైజ

గుణంబుగాదు. ఒక్క శ్రమ యెక్కువైననే యాశ తగ్గుననఁగా దానితోడ ఫలంబును అతిశయించిన నాస యింకను ద్వారలో నంత యుండకుండునా! ఆశతోడ పూనికయు న స్తమించును. దీనిని విశదీకరించు పటంబు.

11-వ పటము.

(శ్రమమును : ఫలమును. ఇవియథాక్రమముగ వర్ధిల్లునవి యనిభావించునది.)

పటమున 1, 2, 3 అను భాగములు ఒక్కొక్కటి యొక్కొక గంటసేపు పనిని సూచించు ననుకొందము. రెండు గంటలు పనిచేసిన ఫలము రెండింతలగును. మూఁడు గంటలకు మూఁడింతలు. ఇట్లే అన్ని భాగములకును అని గ్రహించునది. రెండును సమముగ వృద్ధిఁ జెందుఁగాన యథాక్రమాన్వయము గలవని తోఁచుఁగునది.

ఒక గంట ప్రొద్దు కష్టించిన పిమ్మట నాకింత ఫల మబ్బును. అప్పటికి బాధ యంతగఁ దోఁపదు. పేలయన ఫలము నందలి ప్రయోజనబుద్ధి (అనఁగా సుఖము) అధికముగా నుండును.

కాలక్రమేణ వస్తువు జాస్తి కానుగాను దాని యంత్య ప్రయోజనము తఱుగుచు వచ్చును. బాధయెక్కువ యగును. ఈవిషయమునే బాధయెక్కువ యైనదనియు నాకారణమున వస్తువునం దాసక్తి తగ్గుననియుఁ జెప్పవచ్చును, అనఁగా విరక్తియే ఆసక్తి వదలుటకుఁ గారణమనియు ప్రయాసమువలని వేదనయు విరక్తినిబుట్టించు కారణములలో నొకటి యనియుఁ దెలియఁ దగినది.

నాలుగుగంట లగుసరికి సుఖదుఃఖములు సమానము లౌను. ఇంక నెక్కువ కాలము పాటుపడియెనేని మితమునకు మీఱినంత సిద్ధిసమకూరుఁగాన అభిరుచి కొద్దియౌను. శ్రమ (క్లేశము)యుక్తప్రయోజనము లభించునను నాస లేమి దుర్భర మగును. కావున నాల్గుగంటల కన్న నిట్టిస్థితిలో. నెఱుకగల వాఁడు పనిఁజేయఁడు.

మూల్యము అంత్య ప్రయోజనముతో సంబంధించినది. అంత్యప్రయోజనము ఫలరాశి ననుగమించి యుండును. రాశి వాంఛాశ్రమలచే నిర్ణయింపఁ బడును. వాంఛాశ్రమములును అన్యోన్యసంబంధము కలవిగా నున్నవి. కావున మూల్యము,

రాశి, ఉపయుక్తి, శ్రమ, యను నీనాల్గును పరస్పరాధారము లనియు నన్యోన్య నిర్ణీతము లనియు నెఱుఁగునది. అర్థంబను త్రాటియందుండు పిరులు ఈనాలుగు.

రాశి ననుసరించి మూల్యమేర్పడుననుట స్పష్టమేయయి నను మూల్యముచే రాశి నిర్ణయింపఁ బడునని పైన సూచనగ దెలిపితిరిగదా! ఇదియెట్లు? అని ప్రశ్నింతురేమో. వినుండు. వెలయధికమయినచో నెక్కువగ నుత్పత్తి చేయుటకు కర్షకరులు కడంగుదురు గాదె! రూపాయకు నాలుగు పుట్లు అమ్ము కాలములో నూఱుపుట్లు పండించువాఁడు రూపాయకు రెండు పుట్లు వెలయగునని ముందుగాఁ దెలిసికొన్న వాఁడైన నింకను ఎక్కువ పుట్లు ప్రోఁగుచేసి అధికలాభము వడయఁ బ్రయత్నింపఁడా? కావున రాశియు మూల్యమును అన్యోన్య నిర్ణీతము లనుట స్ఫుటంబు.

రాశి, ప్రయోజనము, మూల్యము, శ్రమ ఇవి పరస్పరాశ్రయములు.

రాశి, మూల్యము, ప్రయోజనము, శ్రమ అను నీనాల్గును భిన్నములైనను ఒండొంటితో నేకీభవించినవై పరస్పర కార్యకారణ భావమును వహించి యుండుననుట యీశాస్త్రింబున నాద్యమైన న్యాయ్యంబు.

'ఒక్కనిదర్శనముం జూపి యీ విషయ మింతటితో నిప్పటికిఁ జాలింతము. ఆఁకలిచే నొచ్చినవాఁడొకఁడు ఫలములఁ గోసి తినుట కారంభింపుడు తొలుత నాస్వాదించిన ఫలంబులు